

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
ARKEOSERAMİK ANASANAT DALI**

**YALVAÇ MÜZESİ'NDE SERGİLENEN TUNÇ ÇAĞINA AİT
SERAMİK KAPLAR VE KİŞİSEL YORUMLAR**

Nanifer ENİL

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Serap ÜNAL

ISPARTA-2011

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
ARKEOSERAMİK ANASANATDALI

Bu tez 15 /06 / 2011 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy Birliği /
Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Serap ÜNAL

ÜYE : Doç. Dr. Mehmet ÖZHANLI

ÜYE : Yrd. Doç. Dr. Süreyya EROĞLU

.....
.....
.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza ve Mühür
Doç. Dr. Mehmet ÖZHANLI
SDÜ Güzel Sanatlar Enstitü Müdürü

.....

Bu çalışmatarafından desteklenmiştir.

Proje No:

T. C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (05/06/2011).

Nanifer ENİL

ÖNSÖZ

İnsanlık tarihi kadar eski olan pişmiş toprak eserlerin üretimi, tarihin her sürecinde karşımıza çıkmaktadır. İnsanoğlunun ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan seramik, daha sonraları toplumsal değerleri anlatmakta ve ifade etmekte araç olarak kullanılmıştır.

Tezime konu olan Yalvaç Müzesi'nde bulunan tunç çağında yapılan eserlerinin önemli bir bölümünü gaga ağızlı testiler oluşturmaktadır. Bunun yanında çanak-çömlekler, sepet kaplar, rythonlar, fincan ve tankardlar da bulunmaktadır. Astar renkleri, grimsi-siyah, devetüyü-kahverengi, kırmızımsı-kahverengi, kiremit renkleri düz astar renginde ve kabartma bezemelere sahiptir.

Anadolu'da yaşayan insanlar, seramiğin yanı sıra Tunç çağında bakıra kalay katarak tunç elde etmeyi ve bu alaşımdan silah, kap - kacak, süs eşyası üretmeyi başarmışlardır. Kalay ve bakırın karışımından oluşan tuncun, alet ve kap yapımında kullanılması M.Ö. 3.000 yılların başlarına rastlar.

Seramikten saklamak amaçlı yapılan çanak-çömlekler, haberleşmeyi sağlayan yazılı tabletler, dini inançlar için yapılan idoller, süs eşyaları, takılar insanoğlunun yaşamında önemli yer tutmaktadır. Bununla birlikte toprak malzemenin mimaride, yapı malzemesi olarak da karşımıza çıkmaktadır. Pişmiş toprak panolar veya frizler süsleme amaçlı olarak mimaride görülmektedir.

Seramik eğitimin süresince çok önemli yer tutan hiçbir zaman yardımını esirgemeyen, bu tezin her aşamasında beni yönlendiren büyük destek, bilgi ve emek veren değerli hocam ve danışmanın Yrd. Doç. Serap ÜNAL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans eğitimimde ve tez çalışmam boyunca bilimsel ve manevi destek veren hocam Doç. Dr. Mehmet Özhanlı'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmamda bana yardımcı olan arkadaşlarıma ve hiçbir zaman beni yalnız bırakmaya maddi manevi beni destekleyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

Nanifer ENİL

Isparta, 2011

ÖZET

YALVAÇ MÜZESİ'NDE SERGİLENEN TUNÇ ÇAĞINA AİT SERAMİK KAPLAR VE KİŞİSEL YORUMLAR

Nanifer ENİL

Süleyman Demirel Üniversitesi,
Güzel Sanatlar Enstitüsü, Arkeoseramik Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi,
Yıl: 2011, 103 Sayfa
Danışman: Yrd. Doç. Serap ÜNAL

“Yalvaç Müzesi’nde Sergilenen Tunç Çağına Ait Seramik Kaplar ve Kişisel Yorumlar” konulu bu çalışmada Yalvaç Müzesinde bulunan seramik kaplar ve yörede yapılmış arkeolojik araştırmalarda çıkan buluntuların genel bir değerlendirmesi ve kişisel yorumlaması yapılmıştır.

Yalvaç Arkeoloji Müzesi’nde bulunan Tunç Çağı’na ait eserler, Yalvaç’a 19 km. uzaklıkta bulunan Çam harman (Köstük) Höyüğüne (M.Ö. 3-2. bin) ait pişmiş toprak eserler vazolar, kulplu-kulpsuz kaseler ve farklı formlar ayrıca Yalvaç çevresinden derlenen ve muhtelif şekillerde elde edilen küçük eserler ile vatandaşlar tarafından tesadüfen bulunup satın alınan eserlerden oluşmakta ve yörenin erken dönem seramik sanatına ışık tutmaktadırlar.

Tunç Çağı seramik formları genellikle elle şekillendirme ve çarkta şekillendirme yöntemleriyle üretilmiş olup, form yüzeyleri taş, tahta, deniz kabuğu gibi sert cisimlerle perdah yapılmış yüzeyleri pütürsüzleştirilmiştir. Formların boyutları 15 cm ile 40 cm arasında olup, bu da formların saklama amaçlı veya servis amaçlı olarak kullanıldığını göstermektedir. Dönem formlarının yüzeyinde astar uygulanırken, bezeme görülmemektedir.

Yalvaç Arkeoloji müzesinde sergilenen ve Yalvaç ve çevresindeki prehistorik-protohistorik yerleşimlerden gelen Tunç çağı kaplar ve kap parçaları üzerinde yapılan incelemeler tarihsel süreci, bunları kullanan toplumun gereksinimleri, sosyal durumlarını, beğenilerini ve ekonomik sistemlerinin yansıtmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, tarihsel süreçte Pisidia Antiocheia’sıyla pek çok kültüre ev sahipliği yapan ve kültürel zenginliği bulunan Yalvaç Arkeoloji Müzesi’nde bulunan Tunç Çağı’na ait eserlerden yola çıkarak yapılan kişisel yorumlarla seramik pano oluşturmak ve bunun sonucunda geleneksel seramik sanatına çağdaş seramik sanatı olanaklarıyla bütünleştirmektir. Çalışmanın çıkış noktası insanoğlunun tarih boyunca her dönemde gerek kullanım gerekse diğer gereksinimlerini yapmış oldukları seramik eserleri farklı seramik uygulama tekniği ile bütünleştirmektir. Yalvaç Arkeoloji müzesi Tunç çağı seramik formları, yöre toprağı kullanılarak seramik pano yorumlaması ve uygulaması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tunç çağı, Yalvaç Müzesi, Seramik Pano, Form, El yapımı, Çark yapımı.

ABSTRACT
CERAMIC VESSELS AND PERSONAL COMMENTS
EXHIBITED IN YALVAÇ MUSEUM BELONGS TO BRONZE AGE
Nanifer ENİL

Süleyman Demirel University,
Fine Arts Ensititute, Archeoceramik Dpt. Post Graduation Thesis,
Year: 2011, 103 Page
Advisor: Asst. Doc. Serap ÜNAL

In the study about " Ceramic Vessels and Personal Comments Belongs to Bronze Age displayed on Yalvac Museum" was made personal interpretations and general evaluations on the ceramic vessels in the Museum of Yalvac and archaeological research and personal interpretation of the findings.

Artifacts belongs to Bronze Age in the Museum of Archaeology, 19 km. to Yalvaç there are pieces of terracotta vases, bowls with handle-handle-less and in different forms and in various ways, also collected from around Yalvac with small pieces purchased by the citizens there by chance belongs to Çam Harman (Costume) Mound (BC, 3-2. thousand) and lightens constitute the art of the early works of ceramic.

Bronze Age pottery forms are usually made of hand-forming and wheel forming techniques, forming surfaces were become smooth by using, stone, wood, sea shell made of hard objects. Sizes are between 15 cm and 40 cm and show that the forms used for the purpose of storage or service purposes. While the lining is being made on thee surface of the term forms, it isn't seen any embellishment.

Exhibited in Museum of Archaeology in Yalvaç, the examination of the historical process of containers and container parts coming from prehistoric-Yalvac Protohistoric Yalvac and Bronze Age settlements reflect the requirements of society using them, social status, appreciation, and the economic systems.

The purpose of this study is to create a personal interpretation of contemporary ceramic art facilities, in the historical process with Pisidia Antiocheia and cultural richness of many cultures were hosted in the Museum of Archaeology in Yalvaç belongs to the Bronze Age based on the works of the ceramic panel and as a result, to integrate traditional ceramic art and contemporary ceramic art. The starting point of the study of human beings throughout history, they are made of ceramic works and other requirements to integrate with different ceramic technique. Bronze Age Archaeology Museum in Yalvac, ceramic forms, interpretation and application of ceramic panel is made using the local soil.

Key words: Bronze age, Yalvac Museum, the Ceramic Board, form, hand made, wheel-made.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
RESİMLER DİZİNİ	vi
GİRİŞ	1

I.BÖLÜM

1. YALVAÇ (PİSİDİA ANTİOCHEİA) GENEL BAKIŞ	5
1.1. Yalvaç Coğrafyası	5
1.2. Yalvaç Tarihçesi	5
1.1.1. Pisidia Antiocheia	6

II. BÖLÜM

2. TUNÇ ÇAĞI.....	8
2.1. Tunç çağı	8
2.1.1. Tunç Çağında Yalvaç ve Çevresi	15
2.2. Tunç Çağı Seramik Üretim Yöntemleri ve Pişirimi	22
2.2.1. Üretim Yöntemleri	22
2.2.1.1. Kütleden Şekillendirme	23
2.2.1.2. El ile Şekillendirme	24
2.2.1.3. Çamur Tornası ile Şekillendirme	25
2.2.1.4. Alçı Kalıp Döküm Tekniği ile Şekillendirme	26
2.2.2. Pişirim	28

III. BÖLÜM

3. YALVAÇ MÜZESİ	29
3.1. Yalvaç Müzesi Tarihçesi	29
3.2. Yalvaç Müzesinde Sergilenen Tunç Çağı Eserleri.....	29
3.2.1. Yalvaç Müzesi Tunç Çağı Eserleri.....	31

IV. BÖLÜM

4. TUNÇ ÇAĞI ESERLERİNDEN YARARLANARAK KİŞİSEL PANO YORUMU	51
4.1. Pano.....	51
4.2. Seramik Panonun Tarihi	51
4.3. Şekillendirme Tekniklerine Göre Seramik Panolar	55
4.3.1. Çamur Şekillendirme Tekniklerine Göre Seramik Panolar	57
4.3.1.1. Tekrarlı Seramik Panolar	57
4.3.1.2. Kabartma Seramik Panolar	59
4.3.2. Çamur Kesim Tekniklerine Göre Seramik Panolar	60
4.3.2.1. Mozaik Kesimli Seramik Panolar	60
4.3.2.2. Organik Kesimli Seramik Panolar	61
4.3.2.3. Geometrik Kesimli Seramik Panolar	62
4.4. Seramik Pano Uygulamasında Genel Aşamalar	63
4.4.1. Mekan Çözümlemesi	64
4.4.2. Uygulanacak Tasarımın Belirlenmesi.....	64
4.4.3. Eskiz Çalışmaları	65
4.4.4. Uygulama.....	66
4.4.4.1. Şablon Hazırlama	67
4.4.4.2. Çamurun Şekillendirilmesi	67
4.4.4.3. Bezeme	68
4.4.4.4. Astarlama	69
4.4.4.5. Dip alma, Kuruma ve Rötüş	74
4.4.4.6. Bisküvi Pişirimi	75
4.4.4.7. Sırlama ve Sırlı Pişirim	76
4.4.4.8. Montaj	78
DEĞERLENDİRME ve SONUÇ	81
KAYNAKÇA	84
EKLER	92

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1: Yalvaç İlçesinin Görüntüsü.....	5
Resim 2: Pisidia Antiocheia- Su Kemerleri.....	6
Resim 3: Erken Tunç Çağı İdol ve Figürünleri	10
Resim 4: Erken Tunç Çağ Çanak Çömlekleri ve Ritonları	10
Resim 5: Erken Tunç Çağ Çanak Çömlekleri ve Ritonları	10
Resim 6: Erken Tunç Çağ Çanak Çömlekleri ve Ritonları	10
Resim 7: Erken Transkafkasya Kültürü İnsan Yüzlü Ocaklar	11
Resim 8: Kaniş-Karum Gaga Ağzılı Testiler	12
Resim 9: Kaniş-Karum Aslan Ryhton'u	12
Resim 10: İnsan Ritonları	12
Resim 11: İnsan Ritonları.....	12
Resim 12: İnsan Ritonları.....	12
Resim 13: Hitit Dönemi İnandık Bitik ve Boğazköy Vazoları.....	13
Resim 14: Hitit Dönemi İnandık Bitik ve Boğazköy Vazoları.....	13
Resim 15: Hitit Dönemi İnandık Bitik ve Boğazköy Vazoları.....	13
Resim 16: Konya Karhöyük Pişmiş Toprak Banyo Küveti ve Hitit Mühürü	13
Resim 17: Konya Karhöyük Pişmiş Toprak Banyo Küveti ve Hitit Mühürü	13
Resim 18: M.Ö. 2. Binyıl Van-Urmiye Boyalıları	14
Resim 19: Habur Boyalıları Çanak Çömlekleri	14
Resim 20: Habur Boyalıları Çanak Çömlekleri	14
Resim 21: Ege Adaları-Girit ve Milet M.Ö. 2. Binyıl Çanak Çömlekleri.....	15
Resim 22: Ege Adaları-Girit ve Milet M.Ö. 2. Binyıl Çanak Çömlekleri.....	15
Resim 23: Kullanım Gereçleri ve Heykel İçin Kil Çıkarma İşlemini Gösteren Tabak Figürleri, M.Ö. 6.-7. yy.....	23
Resim 24: Ana Tanrıça Heykelciği Pişmiş Toprak İlk Tunç Çağı; Kütleden şekillendirme	23
Resim 25: Çimdik Yöntemi İle Şekillendirme, İlk Tunç Çağı Seramik Çanak	24
Resim 26: El İle Şekillendirme, İlk Tunç Çağı Seramik Kap	25
Resim 27: Çamur Tornası İle Şekillendirme, İlk Tunç Çağı, Askos.....	26
Resim 28: Döküm Tekniği İle Üretilen İlk Örneklerden, Seramik Heykelcik, M.Ö.1450, Doğu Girit.....	26
Resim 29: Mısır Bereket Tanrısı Min'in Ayakta Duran Heykelciğinin Pişirilmiş Toprak Kalıbı ve Heykelciği, (Yunan Priapos'un Mısır'daki karşılığı), M.Ö. 6.yy. y: 7 cm, g: 4 cm, k: 2 cm, Vancouver/Canada, Paul Andersen Özel Koleksiyonu	27

Resim 30: İlkel Pişirim.....	28
Resim 31: İlkel Pişirim	28
Resim 32: Yalvaç Müzesi İçi	29
Resim 33: Kerpiç Örneği, Mezopotamya	52
Resim 34: Friglerde iç ve dış yapıtları süslemek için pişmiş topraktan yapılmış volüt ve baklava motifli örnek	53
Resim 35: Çini Mozaik Örneği	54
Resim 36: Kabartmalı Duvar Çinileri Kompozisyonu	54
Resim 37: Seramik Pano Örneği, S.D.Ü. Rektörlük Binası İç Duvarı	54
Resim 38: Birim Tekrarlı Seramik Pano	57
Resim 39: Alçı Kalıba Baskı Tekniği ile Üretilen Seramik Pano	58
Resim 40: Yüksek Kabartılı Seramik Pano Örneği, Bruce Howdle	59
Resim 41: Yüksek Kabartılı Seramik Pano Örneği, Bruce Howdle	59
Resim 42: Alçak Kabartmalı Seramik Pano Örneği	60
Resim 43: Mozaik Kesimli Pano Örneği	61
Resim 44: Organik Kesimli Seramik Pano Örneği	62
Resim 45: Geometrik Kesimli Seramik Pano Örneği, S.D.Ü. Rektörlük duvarı ..	63
Resim 46: Geometrik Kesimli Seramik Pano Örneği, S.D.Ü Kültür Merkezi iç Duvarı.....	63
Resim 47: Şablon Hazırlanırken	67
Resim 48: Yöre Toprağı İle Plaka Açılması.....	68
Resim 49: Yöre Toprağı İle Açılan Plakalar	68
Resim 50: İki Çamurun Birbirine Pekişmesidir	68
Resim 51: Yüksek Kabartmalı Seramik Pano Yapımı	68
Resim 52: Bezemeleri Uygulanması	69
Resim 53: Bezemeleri Uygulanması	69
Resim 54: Fırça Çeşitleri	73
Resim 55: Astar Uygulama	73
Resim 56: Dip Alma Aletleri.....	74
Resim 57: Dip Alma.....	74
Resim 58: Izgara Üzerinde Pano Parçalarının Kurumaya Bırakılması	74
Resim 59: Bisküvi Pişirimi Olan Pano Parçaları, Fırın Boşaltımı	76
Resim 60: Pistole İle Sırlama	78
Resim 61: Sır Fırınına Yerleştirme	78
Resim 62: Sır Fırınından Çıkarılması.....	78

Resim 63: Pano Parçaları	79
Resim 64: Serakol Hazırlama	79
Resim 65: Yüzeye Serakol Uygulama	79
Resim 66: Duvara Montaj	80
Resim 67: Seramik Panonun Uygulandığı Duvar, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü	93
Resim 68: Eskiz 1	94
Resim 69: Eskiz 2	95
Resim 70: Eskiz 3	96
Resim 71: Eskiz 4	97
Resim 72: Eskiz 5	98
Resim 73: Eskiz 6	99
Resim 74: Pano Parçası Tasarımı	100
Resim 75: Pano Parçası Tasarımı	100
Resim 76: Şablon	100
Resim 77: Pano Parçasından Ayrıntı	101
Resim 78: Pano Parçasından Ayrıntı	101
Resim 79: Pano Uygulanmış Mekandan Görünüş	102
Resim 80: Pano Uygulanmış Mekandan Görünüş	103

GİRİŞ

Yapılan bu çalışmada, “Yalvaç Müzesi’nde Sergilenen Tunç Çağına Ait Seramik Kaplar ve Kişisel Yorumlar” başlığı altında, Yalvaç Arkeoloji Müzesi’ne çeşitli şekillerde kazandırılmış Tunç Çağı eserlerinin tanımı ve üretim teknikleri anlatılmış, genel hatlarıyla Tunç Çağları daha sonra ise Yalvaç ve çevresinin Tunç Çağları yapılan yüzey araştırmaları ışığında ele alınmıştır.

Isparta iline bağlı Yalvaç ilçesi Arkeoloji Müzesi’nde sergilenen Tunç Çağına ait eserler arasında yer alan gaga ağızlı testiler, testiler, çömlekler, fincanlar ve törensel içki kapları, bölgenin Tunç Çağı’na ait zengin kültürüne ışık tutmaktadır.

Bu çalışma ile amaçlanan, Yalvaç Arkeoloji Müzesi’nde sergilenen Tunç Çağına ait çanak çömlek kültürü ve yapım teknikleri ile ilgili bilgi sahibi olmaktır. Bu amaçla önce Tunç çağı seramik yapım teknikleri konuyla ilişkili olarak ele alınıp incelenmiş, döneme ait seramik formlar alt başlıklar altında gruplanıp, katalog halinde ele alınmıştır. Dönemin seramik kaplarından yola çıkarak, kişisel yorumlarla birlikte duvar panosu olarak uygulanmıştır.

İnsanoğlu; önce suyu, sonra toprağı, sonrada ateşi kullanarak medeniyetleri yaratmıştır. En erken dönemlerden beri insanlığın izleri bulunan Yalvaç’da (Pisidia Antiokheia) insanlar yaratıcılığı ve yeteneğı 8000 yıl önce bir araya getirerek seramikten eserler meydana getirdi.

Tunç çağında önemli bir yenilik olarak, önceki çağların tarım, hayvancılık, dokumacılık, çömlekçilik gibi buluşlarına ek olarak, daha güçlü silahların üretilmesine, daha ince süs eşyalarının yapılmasına olanak veren bakır ve kalay alaşımı olan tuncun keşfini eklemiştir. Besin üretimi alanında olduğu gibi, metal işleme alanında da gelişmeler her yerde eş zamanlı olarak yaşanmamıştır. Tunçtan yapılmış eserlerin yanı sıra pişmiş topraktan üretilmiş olan eserlerin de bulunması tesadüf değildir. Toprak ve suyla oluşturulan bu karışım, en erken tarihlerden itibaren günlük kullanım eşyası olmasa da konut mimarisinde kullanılmıştır. Ancak ateşte biçimlendirilen formların pişirilmesi sonucu forma kalıcılık ve dayanıklılık

kazandırılması, kullanım alanını genişletmiş olup çanak çömleğin kullanımını artırmıştır.

İlk Tunç Çağında çanak çömlek elde şekillendirilmiş, bezeme genelde tek renkli ve çok azı da farklı renk ile süslenmiştir. Boyalı kaplar kırmızı veya açık zemin üzerine siyah renk ile süslenirdi. Kazıma veya boya ile süslü kaplarda motifler genellikle geometriktir. Çanak çömlekte kullanılan ana formlar gaga ağızlı testiler, emzikli çaydanlıklar, siyah perdahlı, üzeri yiv ve kabartmalarla geometrik süslü, geniş karınlı çömlekler, tek kulplu kase ve fincanlar, çift kulplu vazolar, insan yüzlü testilerdir. İlk Tunç Çağında pişmiş topraktan kap şekillerinin basit olmasının nedeni, bu dönemde madeni kapların çok artmış olmasındandır. Dönemin son evresinde madeni örnekleri taklit ederek yapılan gaga ağızlı testilerin, sepetkulplu çaydanlıkların, keskin köşeli fincanların ve vazoların sayıları çok artmıştır. Bu kap formlarının birçoğu daha sonraki çağlarda görülen Hitit kap formlarının ilk örnekleridir.

Bu dönemde yaşamış olan insanların barınmak için kullandıkları alanların iç ve dış duvarlarının zenginleştiği arkeolojik buluntularla saptanmıştır. Bu dönemde yaşanan mekanların iç duvarları çamurla sıvanırken, bazen yüksek taş temellerin içeride sıvanmadan çeşitli motifler kazınarak bezendikleri görülmektedir. Çanak çömleğin yaşam alanlarında depolama veya günlük kullanım eşyası olarak kullanıldığını ya da doğüstü güçleri temsil eden tanrıçaları ifade eden idollerin yapıldığını arkeolojik buluntulardan saptamaktayız.

Pişmiş toprak eserlerin insanların yaşamında giderek artan ölçüde yer tutmaya başlaması, bu kapların sadece günlük kullanım eşyasından öte, o dönem insanların yaratıcılıklarını yansıttıkları formlara dönüşmesiyle o dönemin sosyal yapısı hakkında bizlere belgeler sunulmaktadır. Bu çanak çömleklerin yüzeyine astarla bazen natüralistlik bazen de son derece şematik soyut figürler betimlenmiştir. Aynı astarlı bezemelerin görüldüğü bir başka zemin ise mekanların duvarlarıdır. Bu tarihlerden sonra mekan duvarlarının zengin içerikli şablonlarla bezenerek panolara dönüştürüldükleri görülür. Bu panolar bazen günümüz Anadolu kilimlerini anımsatan

içerikte bezemelere sahipken bazen o dönem insanının günlük yaşantısına dair av sahneleri gibi gerçekçi betimlemeleri yansıtır.

Bu astarlı bezemeler aslında, doğrudan duvar sıvası üzerine yapılmış ve pişmiş toprak elemanlardan oluşan ayrı öğelerle oluşturulmamışsa da, insan düşüncesinde belki de mekanların panolar kullanılarak süslenmesinin somut örneklerinin görülmeye başladığı tarihlerdir.

Aradan geçen binlerce yıldan sonra, Batı Anadolu'da artık mekanların iç ve dış yüzeylerinde bezemelerin mimarinin bir parçası olarak yerini aldıklarını görürüz. Bu bezemeler çeşitli geometrik ve kaynağını günlük yaşamdan alan natüralistlik öğelerden oluşmaktadır. Bu tarihten başlamak üzere mekanda bezeme günümüze kadar gerek estetik gerekse teknik açıdan gelişimlerini devam ettirerek çeşitli biçimlerde karşımıza çıkmaktadır.

Yukarıda kısaca özetlenen süreçten de anlaşıldığı üzere duvar yüzeyindeki bezemelerin içerikleri kullandıkları dönemin koşullarına göre değişmektedir. Günümüzde de duvar panoları içerikleri bakımından panoyu üreten sanatçının algısına bağlı olarak çeşitlilikler gösterir. Panolar mimarinin bir parçası olarak değerlendirilebileceklerinden, pano içeriğinin üretim sürecinde mimarinin koşulları belirleyici bir nitelik kazanması üretim sürecinin ilk yönüdür. İkinci yönü ise pano içeriğinin kaynağını alacağı düşünce zemininin belirlenmesidir. Hayatın bütün alanları sanatın konusu olabileceğinden, panoların içeriği de hayatın her alanına dair olabilir. Bu bakış açısıyla çalışmada, geçmişle bugünü bir arada ve bir duvar panosu üzerinde somutlaştırmak hedeflenmiştir.

Uygulanan panoda seramik eserlerin bu özellikleri bir araya getirilerek bir konu tasarlanmış ve tasarlanan konu seramik üretimindeki modern teknikler kullanılarak günümüz düşünce yapısı ile yeniden üretilmiştir. Hazırladığım metinde ise uyguladığım panonun konusuna kaynaklık eden arkeoloji müzesinin tarihçesi ve müzedeki eserlerin tanıtımına yer verilmiştir. Bakış açımıza bir zemin oluşturması amacıyla, Anadolu ve yakın çevresinde pişmiş toprak eserlerin gelişimi kısaca anlatılmaya çalışılmış ve son olarak panonun konusunu oluşturan temanın tasarlanma

süreci ve bu temanın hangi yöntemlerle plaka seramik üzerine çalışıldığı verilmek istenmiştir. Seramik sanatının görsel boyutu içinde anlatımları desteklemek amacıyla, anlatıma konu olan nesnelerin çizim ve fotoğraflarına yer verilmiştir.

I. BÖLÜM

1. YALVAÇ (PİSİDİA ANTİOKHEİA) GENEL BAKIŞ

1.1. Yalvaç Coğrafyası

Yalvaç, Isparta il merkezinin 105 km kuzeydoğusunda yer alan 1415 km² yüzölçümüne sahip eski bir yerleşim yeridir. Merkeze bağlı 21, Bağkonak bucağına bağlı 9 köyü vardır. İlçe toprakları genelde dağlıktır. Kuzeyinde Karakuş Dağları ve Sultan Dağları, güneyinde Güllüce Dağı, güneybatısında Kirişli Dağı yer alır. Dağların iç kesiminde orta yükseklikte düzlükler bulunmaktadır. İlçe merkezi Eğirdir Gölü havzasının kuzeydoğusunda Sultan Dağlarının eteklerinde kurulmuştur ve denizden yüksekliği 1160 metredir (Çed Raporu, 2007:7).

Resim 1: Yalvaç ilçesinin görüntüsü

1.2. Yalvaç Tarihçesi

Yalvaç kelimesinin anlamı “peygamber, resul, elçi, yol gösterici” demektir. Bu ismin etimolojisi Selçuklular devrinde bu bölgeye yerleşen Oğuz Türk oymağının “Yalvaçlılar” olmasına bağlanmaktadır. Tarih öncesi devirlerden başlayarak Yalvaç ve çevresinin önemli bir yerleşim merkezi olduğu görülmektedir (<http://www.yalvac.gov.tr>).

1.1.1. Pisidia Antiokheia

Antiokheia, Isparta iline bağlı Yalvaç ilçesinin yaklaşık 1 km kuzeyinde, deniz seviyesinden 1236 m yükseklikte ve Sultan Dağları'nın bir kolu üzerinde kuzey-güney yönünde uzanan bir tepe üzerindedir (<http://www.kvmgm.gov.tr>).

Resim 2: Pisidia Antiokheia- Su Kemerleri

Antiokheia'da, ızgara planda uygulanılmış, surlarla çevrili, ana caddelere dik açılarla açılan dar ve düz sokakların bulunduğu görülmektedir. Kentin iki ana meydanı şehrin doğusunda ve merkezinde bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Augustus Tapınağı önündeki aynı adla anılan meydan, ikincisi bu meydanın batısında yer alan Tiberius alanıdır. Bu iki meydan arasında enlemesine yerleştirilen propylon¹ yer almaktadır. Diğer üçüncü bir meydan ise, nymphaeumun yani anıtsal çeşmenin önünde bulunmaktadır. Kentin kuzeyinde, Roma hamamı, palaestra² ve nymphaeum³ yer alır. Doğudaki tepenin yamaçlarında Augustus Tapınağı ve alanı, propylon, Tiberus alanı; onun batısında ise sütunlu cadde yer almaktadır. Sütunlu caddenin kuzeybatısında bouleuterion⁴, bunun güneybatısında ise tiyatro

¹ **Propylon:** Yunan ve Roma mimarisinde anıtsal kapılara verilen ad.

² **Palaestra:** Yunan mimarisinde spor salonu.

³ **Nymphaeum:** Eski Yunanca'da çeşmelere verilen ad.

⁴ **Bouleuterion:** Eski Yunanistan'da senato binasına verilen ad.

bulunmaktadır. Tiyatronun kuzeyinde küçük kilise vardır. Kentin merkezi etrafında ve arazinin elverişli yerlerinde evler serpiştirilmiş durumdadır. Şehrin ana kapısı olan batı kapısı iki yanda surlarla birleşmektedir. Kentin ikinci kapısı güneydedir. Daha dar olan kuzey kapısı ise hamamla bağlantılıdır. Su kemerleri kentin kuzeyinde yer almaktadır (Pisidia'da Bir Başkent Antiokheia Yalvaç Katalogu, 2008:1).

II. BÖLÜM

2. TUNÇ ÇAĞI

2. 1. Tunç Çağı

Seramik, tarihin en erken çağlarından itibaren Eski Mısır Uygarlıkları'ndaki heykelcilik ve vazolarda, Mezopotamya ve İran'daki çok renkli yer karolarında, Orta Amerika'daki heykelcik ve vazolarda ve Çin'deki vazo ve benzeri nesnelere M.Ö. 5000 yıllarına dayanmaktadır.

Seramik eserler toprak, su, hava ve ateşin insan eliyle şekillendirilmesi sonucu oluşmuştur. Toprağın su ile karışması ile elle şekillendirilerek, havayla kurutulmuş, ateşte pişirilmiştir. Karşımıza yemekleri saklamak için kaplar, dini inançları anlatmak için idoller, dönemi anlatan belgeler için tabletler, bazen bir kadının takısı bazen de bir çocuğun oyuncuğu olarak çıkmaktadır.

Neolitik dönemde görülen ilk seramik kaplar önemli bir yere sahiptir. Üretilen çamurdan yapılan çanak çömlekler ateşin bulunmasıyla sertlik kazanmıştır. İlk örneklerine M.Ö. 6000'lerde Dicle ve Fırat nehirleri arasında rastlanmıştır. Çamurun içi oyularak ya da sucuk yöntemi kullanılarak yapılan kaplar, M.Ö. 3500'lerde çömlekçi çarkının bulunmasıyla üretilmeye başlanmıştır.

Anadolu'da çömlekçilik, çömlekçi tezgahı tüm gelişim evrelerini tamamlayana dek kadınlara özgü bir el-ev sanatı uğraşısıdır. Çömlekçi tezgahı gelişimini tamamladıktan, yani milli ve yataklı, merkezkaç kuvveti yardımıyla çalışır duruma geldikten sonra, çömlekçilik artık evlerden çıkıp, atölyelerde erkeklere özgü bir uğraş olarak, karşımıza çıkmaktadır (Güner, 2001:42).

Maden Çağlarının ilki olan Kalkolitik Çağ'ın sona ermesi ve tunç üretiminin giderek yaygınlaşarak belirleyici bir rol oynamasıyla başlayan Tunç Çağları Anadolu'nun M.Ö 3-2. binyılına kapsamaktadır. Tunç bakırla, kalay ya da arseniğin karışımından elde edilen bir madendir ve bakırdan daha sert ve daha kullanışlıdır. Bu dönemde yaygınlaşan maden kullanımı kültürel, siyasal ve sosyal anlamda prehistorik çağ insanının gelişim

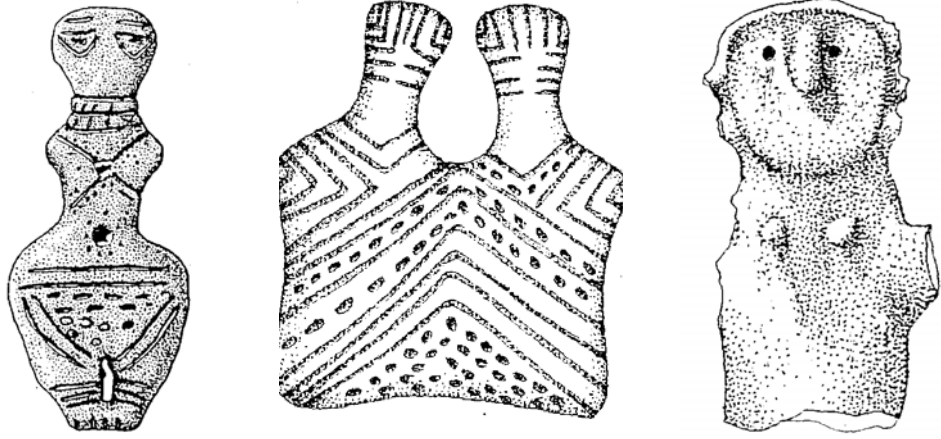
sürecine önemli katkılarda bulunmuştur. Tunç üretimiyle seri üretime geçilen bu dönemde döküm, tavlama, kaynak, kaplama gibi tekniklerde büyük başarılar kaydedilir. Tunç Çağında sadece bronz kullanılmamış başta altın, gümüş, bakır ve elektrik olmak üzere birçok madenin işlenmesi de çok iyi öğrenilmiştir. Anadolu'nun değişik yörelerinde ve çoğunluğu mezarlara ölü hediyesi olarak bırakılmış durumda ele geçen zengin maden buluntuları, yerleşim alanlarında ortaya çıkarılan madenden yapılmış eserler, Tunç Çağında, Anadolu coğrafyasında yaşayan halkların "maden sanatında" erişmiş oldukları düzeye tanıklık eden en somut verilerdir (Başak, 2008:23).

Özellikle Anadolu'nun genelinde tunç yapımında kullanılan kalay madenine ait yatakların sınırlı olması, insanları bu madenin elde edilebilmesi için çeşitli yollar aramaya itmiş bunun sonucu olarak maden ticareti rotaları oluşmuş hatta bu madenin deniz aşırı ticaretinin yapıldığı Uluburun (Pulak, 2004:88) ve Gelidonya (Bass, 1961:271) gibi gemi batıklarında tespit edilen bakır ve kalay ingotlardan anlaşılmıştır.

Anadolu'da tunç çağı üç evre gösterir. Erken tunç çağı (M.Ö. 3000-2500), Orta Tunç Çağı (M.Ö. 2500-2000) ve Genç Tunç Çağı (M.Ö. 2000-1200).

Tunç Çağlarında madeni eserlerin toplum yaşamına yoğun olarak girmesine ve her türden nesnenin yapımında kullanılmasına rağmen, Anadolu ve Mezopotamya'da pişmiş topraktan eser yapma geleneğinin devam ettiği görülmektedir. Bunun birkaç sebebi olmalıdır, ancak en muhtemel neden pişmiş toprak eserin yapımının madeni eserlere göre daha kolay ve herkesçe ulaşılabilir olmasıdır. Bu dönemde Girit Adası'nda pişmiş topraktan figürünler ile çeşitli kuş ve hayvan biçimlerinde küçük adak eşyalarına rastlanmıştır. Aynı yerde M.Ö. 2000'lere ait pişmiş topraktan boğa heykelcikleri ele geçmiştir. Burada çok özenli işlenmiş saçlara sahip kadın erkek figürünleri bulunmuştur (Alexiou, 1991:51-84-118). Batı Anadolu'da İlk Tunç Çağ'a ait pişmiş toprak eserler arasında idollerde bulunmaktadır. Troia antik kentinde ortaya çıkartılmış bu idoller kırık seramik parçalarından şekillendirildiklerinden, önceki dönemlerin figürünleri gibi üç boyutlu değil ince ve düz örneklerdir. İlk Tunç Çağında Neolitik ve Kalkolitik Dönem'in üç boyutlu, gerçekçi figürün geleneği devam etse de, bu dönemde daha soyut figürler de

üretilmeye başlamıştır. Söz konusu yeni gelenek Anadolu'nun batı yarısında yer alan hemen hemen tüm İlk Tunç Çağı yerleşimlerinde benzer şekilde izlenebilmektedir (Gündoğan, 2003:6).

Resim 3: Erken Tunç Çağı İdol ve Figürünleri

Bu dönemde diğer seramik eserler arasında bulunan çanak çömlek örnekleri de çeşitlidir. Özellikle bu dönemde gömü geleneklerinin değiştiği ve ölülerin pişmiş topraktan büyük boyutlu pitoslara gömüldüğü görülmektedir. Isparta Harmanören Eski Tunç Çağ Mezarlığı, son zamanlarda kazısı yapılmış en iyi pitos gömü mezarlıkları arasındadır (Özsait, 1995:51).

Resim 4-5-6: Erken Tunç Çağ Çanak Çömlekleri ve Ritonları

Aynı tarihlerde Doğu Anadolu'da Erken Transkafkasya olarak anılan ve daha çok siyah ve perdahlı bir tür çanak çömleği ile bilinen kültürün pişmiş toprak eserleri

arasında bulunan ocakları seramik üretimi açısından önemlidir. Bu ocaklar plastik olarak insan yüzlü betimlere sahiptir ve kutsal amaçlı oldukları düşünülmektedir. Ocaklar çeşitli motiflerle kazıma yöntemiyle bezenmiştir (Sevin, 2003:117).

Resim 7: Erken Transkafkasya Kültürü İnsan Yüzlü Ocaklar

Orta Anadolu'da ortaya çıkartılan Erken Tunç mezarlarından Alacahöyük kral mezarlığındaki buluntuların ağırlıklı olarak metal eserlerden oluşması, toplumda pişmiş topraktan üretilmiş eserlerin daha çok alt sınıflar tarafından kullanılmaya başladığının dolaylı kanıtlarıdır. Ancak buna tezat bir durum, Gaziantep yöresinde bulunan seramik bir araba modeli ve süvari heykelciğinin elit kesime mensup kişilerin mezarlarında ortaya çıkartılmasıdır (Sevin, 2003:111). Bu durumda, pişmiş toprak eserler açısından farklı yörelerde farklı geleneklerin devam ettiğini söylemek mümkündür.

M.Ö. 2. Binyılın başlarında yine Kaniş-Karum'da ortaya çıkartılan çok sayıda çanak çömlek örneği seramik eser üretiminde bu tarihlerde ulaşılan düzeyi göstermesi açısından önemlidir. M.Ö. 2. Binyılda seramik eserler arasında astarlı ve perdahlıların yanı sıra özellikle boyalı türde çanak çömleklerin ön plan çıktığı görülmektedir (Dinçol, 1982:21).

Resim 8: Kaniş-Karum Gaga Ağzılı Testiler

Resim 9: Kaniş-Karum Aslan Ryhton'u

İç Anadolu Kaniş-Karum pişmiş toprak eserleri arasında bulunan ritonlar, hayvan başları ve çeşitli figürler plastik sanatlarda ulaşılan düzeyi göstermesi açısından önemlidir. Bu yerleşimde ortaya çıkartılmış bir tüccara ait iki katlı bir evin alt katındaki çok sayıda pişmiş toprak küp, nitelikli eserlerin yanı sıra seramik kapların günlük işlere dair kullanımına iyi bir örnektir (Sevin, 2003:126).

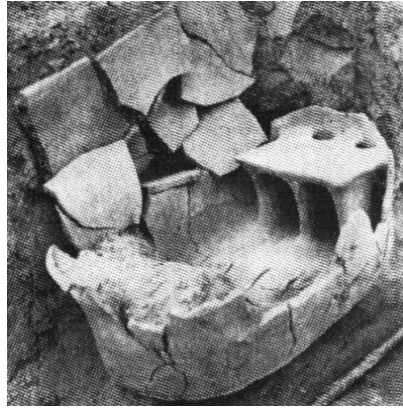
Resim 10-11-12: İnsan Ritonları

İç Anadolu'da Hitit Dönemine gelindiğinde pişmiş toprak eserler gerek kalite gerekse çeşitlilik açısından gelişmiştir ve bu kültürün etkileri Anadolu'nun batısından Mezopotamya'ya kadar yayılan alanda kendisini göstermeye başlamıştır.

Resim 13-14-15: Hitit Dönemi İnandık Bitik ve Boğazköy Vazoları

Hitit Dönemi'ne ait örnekler, plastik bezemeli kapların özellikle İnandık (Özgüç 1988:70) ve Bitik Vazosu (Özgüç 1958:1) ve Hüseyinde vazoları (Sipahi, 2000:61; Yıldırım, 2002:1) gibi oldukça ünik eserlerin yanı sıra çok sayıda rython, kale ve ev modellerinden oluşmaktadır. Hitit Dönemi'nde çok sayıda rython ele geçmesine rağmen figürünlerin sayısı azdır. Ayrıca bu dönemde önemli bir sanat dalı haline gelen mühürcülükte de bazı mühür kalıplarının pişmiş topraktan yapıldığı görülür. Ayrıca yazı malzemesi olarak kil tabletler hala yoğun olarak kullanılmaktadır (Sevin, 2003:158).

Resim 16-17: Konya Karhöyük Pişmiş Toprak Banyo Küveti ve Hitit Mühürü

Bunun en iyi örnekleri arasında, Mısır ve Hitit İmparatorlukları arasında Kadeş'te yapılmış savaş sonrası barış anlaşmasını içeren ve Kadeş Antlaşması olarak bilinen metnin, pişmiş toprak kopyasıdır. Yine bir Hitit yerleşimi olan Konya Karahöyük'te ortaya çıkartılmış seramik üzüm salkımı şeklinde duvara asılması için

yapılmış lamba, banyo kapları, ana tanrıça figürünleri bu dönemde pişmiş toprak kullanımına ilişkin güzel örneklerdir (Alp, 2003:43- 45-49-58-64).

Doğu Anadolu'dan bilinen M.Ö. 2. Binyıl kültürü Van-Urmiye Boyalıları olarak anılan ve yüksek yaylalardaki mezarlardan kaçak kazılar yoluyla müzelere ulaşan boyalı çanak çömleklerdir. Bu kültüre ait diğer türde pişmiş toprak eserler bilinmemektedir (Sevin, 2003:133).

Resim 18: M.Ö. 2. Binyıl Van-Urmiye Boyalıları

M.Ö. 2. Binyılda Doğu Anadolu'nun daha batı kesiminden Mezopotamya'nın kuzeyine doğru uzanan alanda ise Habur Boyalıları olarak bilinen bir çanak çömlek kültürü görülmektedir.

Resim 19-20: Habur Boyalıları Çanak Çömlekleri

M.Ö. 2. Binyıl esnasında Batı Anadolu'da, özellikle kıyı kesiminde görülen 2. Binyıl kültürlerinde de pişmiş toprak eserler yoğun olarak kullanılmıştır. Nitekim Anadolu'nun yerli M.Ö. 2. Binyıl kültürü ve Miken Kültürü'ne ait örneklerin

Anadolu'nun bu kesiminde bir arada ortaya çıkarılmış örnekleri son derece güzel ve inceliklidir (Bilen, 2008:2; Özgünel, 1983:697; Mee, 1978:121).

Resim 21-22: Ege Adaları-Girit ve Milet M.Ö. 2. Binyıl Çanak Çömlekleri

Bu dönemde Batı Anadolu M.Ö. 2. Binyıl kültürü açısından önemli bir yerleşim yeri olan Denizli-Beycesultan'da ortaya çıkartılan çeşitli seramik eserler bulunmaktadır (Mellaart-Murray, 1995:56).

2.1.1. Tunç Çağında Yalvaç ve Çevresi

Göller Bölgesi, Neolitik Çağ'lardan beri Batı Anadolu'nun en erken yerleşim merkezlerini bünyesinde barındırmaktadır. Özellikle Neolitik ve Kalkolitik Çağlardan sonra Tunç Çağı ile birlikte iklimin daha da ılımanlaşması, ova seviyelerindeki bataklık arazilerin kuruyarak tarıma elverişli hale gelmesi ve tarımsal üretim tekniklerinin gelişmesiyle birlikte, yerleşim sayısında belirgin bir artış gözlenmektedir. Bölgenin genelinde olduğu gibi Yalvaç ve çevresinin de Tunç Çağı'nda önemli bir yerleşim merkezi olduğu anlaşılmaktadır.

Yalvaç ve çevresinin Tunç Çağı'na ilişkin verileri bölgede henüz sistematik olarak kazısı yapılmakta olan bir yerleşim merkezi bulunmadığından, yüzey araştırmaları sonuçlarına ve Yalvaç Müzesi'ne çeşitli yollarla kazandırılmış olan Tunç Çağı eserlerine bakılarak yorumlanabilmektedir. Yalvaç ve çevresindeki Prehistorik kültürlerin anlaşılabilmesine yönelik ilk çalışmalar 1960'lı yıllarda French ve Mellaart tarafından gerçekleştirilen araştırmalarıdır. French'in Hoyran

(French, 1969:37), Mellaart'ın Sultandağ (Llyod-Mellaart, 1962:196; Hrt: VI.) grubu olarak nitelendirdiği arazilerde, özellikle Mellaart tarafından hazırlanan ve İlk Tunç Çağı kültürlerinin yayılımını gösteren haritada Ağap, Yağcılar, Höyük, Akçasar, Tokmacık, ve Değirmen gibi sınırlı yerleşim yerlerinin bulunduğu bilinmektedir (Llyod-Mellaart, 1962:196; Hrt: VI.) Bölgenin prehistorik kültürlerinin anlaşılmasına yönelik detaylı çalışmalar ise 1980'li yıllardan bu yana Mehmet Özsait başkanlığında bir heyet tarafından sürdürülmektedir.

Yalvaç ve çevresinde yer alan belli başlı otuz Tunç Çağı yerleşimi bulunmaktadır. Bu yerleşimlerin geneli daha çok İlk Tunç Çağı'na ait olmakla beraber şaşırtıcı bir şekilde Orta ve Son Tunç Çağı dönemleri soru işareti olarak kalmaktadır. Ancak mevcut veriler tamamen yüzey araştırmaları sonuçlarına dayandığı için şu an için net yorumlar yapmak mümkün olarak gözükmemektedir.

Yalvaç ve çevresindeki İlk Tunç Çağı buluntu merkezlerinin dağılımına ve bu merkezlerde ele geçen buluntulara kısaca değinecek olursak;

Yalvaç'a bağlı Korukaya köyü yakınlarında bulunan **Ağap Höyük**, Mellaart tarafından İlk Tunç Çağı'na tarihlendirilmektedir (Llyod-Mellaart, 1962:196-197; Hrt: VI).

Yalvaç'ın batısında, Kumdanlı'nın 6 km güneybatısında, Erikçalılar Mevkii'nde yer alan **Ağıl Höyük'te** İlk Tunç Çağı'na tarihlenen çanak çömlek parçaları bulunmuştur. İlk Tunç Çağı I mallarının yanı sıra, İlk Tunç Çağı II ve özellikle bölgenin tipik karakterini yansıtan portakal kırmızısı astarlı parçalar ve İlk Tunç Çağı III depaslarına ait kulp parçaları ile M.Ö 2. binyıl malları höyük üzerinde yapılan yüzey araştırmaları sonucunda ele geçtiği görülmektedir (Özsait, 1987:258).

Yalvaç'ın güneybatısında, Akçasar Köyü yakınlarında yer alan **Akçasar'da** ele geçen buluntular Mellaart tarafında İlk Tunç Çağı'na ait olduğu bilinmektedir (Llyod-Mellaart, 1962:196-197; hrt: VI; Özsait, 1987:257).

Yalvaç'ın güneybatısında, Tokmacık Köyü'nün yaklaşık 3 km kuzeybatısında yer alan **Tokmacık Höyüğünde** İlk Tunç Çağı I ve II dönemine ait çanak çömlekler bulunduğu görülmektedir (Özsait, 2005:252).

Yalvaç'ın 18 km batısında Ayvalı Köyü'nün hemen güneyinde yer alan **Ayvalı'da** gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında çoğu kırmızı boya astarlı İlk Tunç Çağı II çanak çömleri toplandığı bilinmektedir (Özsait, 1987:260).

Yalvaç'ın kuzeybatısında, Ayvalı Köyü'nün 500 m batısında yer alan **Ayvalı Maşat Höyük** üzerinde yapılan yüzey araştırmaları sırasında İlk Tunç Çağı mallarının yanı sıra Kalkolitik Çağ'a ait buluntularda saptanıldığı bilinmektedir (Özsait, 2005:253).

Yalvaç'ın 15 km kuzeybatısında, Çamharman Köyü'nün 500 m kuzeybatısında yer alan **Çamharman Höyüğü** yüzeyinden İlk Tunç Çağı II evresine ait çanak çömler toplanmıştır. Yatay ip delikli ve düğme biçimli tutamaklar oldukça fazladır ayrıca geometrik çizgi bezekli kap parçaları da bulunduğu görölmektedir (Özsait, 1987:260). Günümüzde Yalvaç Müzesi'nde sergilenen Çamharman Höyüğü buluntusu bir Rython ve Depas Amphikypellon oldukça dikkat çekicidir ve Çamharman Höyüğü'nün, çanak çömler endüstrisinin oldukça gelişmiş bir düzeye olduğunu göstermektedir. İlgili buluntulara ilerleyen bölümlerde detaylı olarak değinilecektir.

Yalvaç'ın batısında, Kumdanlı Nahiyesi'nin 3 km güney batısında yer alan **Çayköprü Höyük'te** İlk Tunç Çağı mallarının yanı sıra Son Neolitik-İlk Kalkolitik Çağ'a tarihlenen çanak çömler parçaları da bulunduğu bilinmektedir (Özsait, 1999:81).

Yalvaç'ın batısında Eyüpler Köyü'nün 1 km güneydoğusunda yer alan **Çevrik Mevkii'nde** yapılan yüzey araştırmalarında yerleşim üzerinden İlk Tunç Çağı ve Roma Dönemi'ne tarihlenen çanak çömler parçaları görölmektedir (Özsait, 2005:253).

Yalvaç'ın batısında, Eyüpler Köyü'nün 3.5 km batısında Danışman Pınarı'nın güneybatısında yer alan **Danışman'da**, yürütölen yüzey araştırmalarında yerleşim üzerinde İlk Tunç Çağı ve Roma Dönemi'ne tarihlenen çanak çömler parçaları bulunduğu bilinmektedir (Özsait, 2005:253).

Yalvaç'ın 20 km güneydoğusundaki Dedeçam Köyü'nün güneybatısında, Kırkkuyusu mevkiinde yer alan **Dedeçam'da** gerçekleştirilen yüzey araştırmaları

sırasında yerleşim üzerinden küçük taşçık, kireç ve bitki katkılı hamurlu, kırmızı kahverengi boya astarlı ve açıkılı İlk Tunç Çağı I ve İlk Tunç Çağı II çanak çömlekleri toplandığı bilinmektedir (Özsait, 1988:302).

Yalvaç'ın batı-kuzeybatısında, Kumdanlı (Hoyranlı) Nahiyesi'nin 5.3 km güney-güneydoğusunda Yukarı Değirmenönü Mevkii'nde yer alan **Değirmen Höyük**, Mellaart tarafında İlk Tunç Çağı'na tarihlendirilmektedir (Llyod-Mellaart, 1962:196-197; Hrt: VI).

Yalvaç'ın Bağkonak Bucağı'nın 4.7 km batısında, Yalvaç-Şarkikaraağaç yolunun kuzeydoğusunda yer alan **Dört Yol Höyük**, İlk olarak Mellaart tarafından saptanmış, Özsait tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında tekrar incelenmiştir. Yüzeyinden az sayıda İlk Tunç Çağı I ve II çanak çömlekleri yer aldığı görülmektedir (Llyod-Mellaart, 1962:196-197; Hrt: VI; Özsait, 1987: 259).

Yalvaç'ın 15 km batısında, Eyüpler Köyü'ne 2.8 km mesafede, Danışman Mevkii'nde yer alan **Göynücek'de** Özsait tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında bir kaç parça İlk Tunç Çağı I çanak çömlekleri bulunduğu bilinmektedir (Özsait, 1987:258).

Yalvaç'ın güneybatısında, Hüyükli Kasabası'nın altında kalmış olan **Hüyükli Höyüğü'nün** tepe noktasında belediye binası vardır. Mellaart tarafından tespit edilmiş olan yerleşim İlk Tunç Çağı'na ait olduğu görülmektedir (Llyod-Mellaart, 1962:196-197; hrt: VI).

Yalvaç'ın batısında, Eyüpler Köyü'nün 2 km kuzeyinde; İpekler Pınarı'nın 300 m kadar doğusunda yer alan **Hanönü Höyük'ten** Özsait tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında İlk Tunç Çağı, Roma Dönemi ve Ortaçağ'a tarihlenen çanak çömlek parçaları çıkartıldığı bilinmektedir (Özsait, 2005:253).

Yalvaç İlçesi'nin batısında, Eyüpler Köyü'nün 2 km güneydoğusunda yer alan **Kekeç Höyük** Özsait tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında incelenen yerleşimde İlk Tunç Çağı ve Roma Dönemi'ne tarihlenen çanak çömlek parçaları yer aldığı bilinmektedir (Özsait, 2005:253).

Yalvaç'ın 15 km güneydoğusundaki Kozluçay Köyü'nün 2.9 km güneyinde yer alan **Kozluçay** Özsait tarafından gerçekleştirilen araştırmalar sırasında saptanmıştır. Yüzeyinden İlk Tunç Çağı I ve II çanak çömlekleri toplandığı görölmektedir (Özsait, 1988:302).

Yalvaç'ın 8 km güneybatısında, Kurusarı Köyü'nün 1.5 km kuzeybatısında yer alan **Kurusarı**, Özsait tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında saptanmıştır. Yüzeyinden çoğunluğunu kalın kırmızı boya astarlı ačkılı çanak çömleklerin oluşturduğu İlk Tunç Çağı I ve II çanak çömlekleri yer almaktadır (Özsait, 1987:258).

Yalvaç'ın 8 km güneydoğusunda, Kuyucak Köyü'nün 1 km batısında yer alan **Kuyucak**, Özsait tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında saptanmıştır. Yüzeyinden İlk Tunç Çağı I ve II mallarının yanı sıra Geç Neolitik ve İlk Kalkolitik çanak çömlekleri tesbit edilmiştir (Özsait, 1987:261).

Yalvaç'ın güneybatısında, Tokmacık Köyü'nün 1.3 km güneydoğusunda yer alan **Ören Höyük 1**, İlk olarak Mellaart tarafından tespit edilen yerleşim İlk Tunç Çağı'na tarihlendirilmiştir (Llyod-Mellaart, 1962; 196-197; hrt: VI).

Yalvaç İlçesi'nin Çamharman Köyü'nün kuş uçu mu 4 km güneybatısında yer alan **Örentepe'de**, Özsait tarafından yapılan yüzey araştırmaları sırasında İlk Tunç Çağı ve Roma Çağı çanak çömleğine rastlanmıştır (Özsait, 2005:254).

Yalvaç'ın 5 km kuzeybatısında, Sücüllü Köyü'ne 2.9 km mesafede, yer alan **Sücüllü**, Özsait tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında saptanmıştır. Yüzeyinden İlk Tunç Çağı I ve II çanak çömlekleri toplanmıştır (Özsait, 1987:258).

Yalvaç'ın 25 km kuzeybatısında, Kırkbaş Köyü'nün 4.9 km kadar kuzeybatısında yer alan **Sükseğen**, Özsait tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında saptanmıştır. Yüzeyinden az sayıda İlk Tunç Çağı I ve Roma Dönemi'ne ait çanak çömlekler bulunmuştur (Özsait, 1987:259).

Yalvaç'ın 10 km kuzeybatısında, Süllüce Köyü'nün 5.8 km batısında yer alan **Teknepinar**, Özsait tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında saptanmıştır. Doğal bir tepenin üzerinde bulunan höyük yüzeyinden İlk Tunç Çağı

mallarının yanı sıra Son Neolitik ve Roma Dönemi'ne ait çanak çömlekler çıkarılmıştır (Özsait, 1987:261).

Yalvaç'ın 11 km kuzeybatısında, Terziler Köyü'nün 300 m kuzeybatısında yer alan **Terziler**, Özsait tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında saptanmıştır. Yüzeyinden kırmızı boya astarlı İlk Tunç Çağı I ve II özellikleri taşıyan çanak çömlekleri yer almaktadır (Özsait, 1987:258).

Yalvaç'ın güneybatısında, Tokmacık Köyü'nün güneydoğusunda yer alan **Tokmacık Höyük** yörede Gökharın adıyla bilinmektedir. Mellaart tarafından tespit edilen höyük bölgenin İlk Tunç Çağı yerleşmeleri arasında gösterilmektedir (Llyod-Mellaart, 1962:196-197; hrt: VI).

Yalvaç'ın güneybatısında, Yağcılar Köyü'nün kuzey-kuzeydoğusunda büyük bir höyük olan **Yağcılar**, Mellaart tarafından tespit edilmiş ve bölgenin İlk Tunç Çağı yerleşmeleri arasındadır (Llyod-Mellaart, 1962:196-197; hrt: VI).

Yalvaç'ın 21 km kuzeybatısında, Yarıkkaya Köyü'nün 500 m kuzeyinde yer alan **Yarıkkaya**, Özsait tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında saptanmıştır. Höyük yüzeyinden İlk Tunç Çağı I ve II çanak çömleklerinin yanı sıra İlk Kalkolitik Çağ buluntuları toplanmıştır (Özsait, 1987:261).

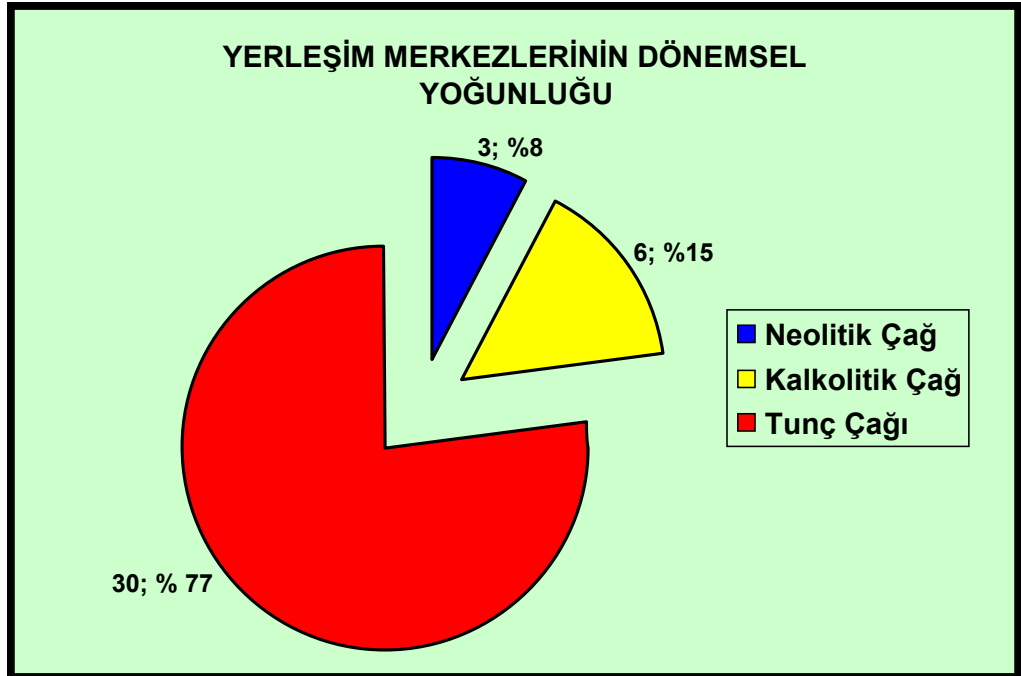
Yalvaç'ın 18 km güneybatısında yer alan Tokmacık Köyü'nün arazisinde yer alan **Altınoluk Höyükte**, Özsait tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında İlk Tunç Çağı I ve II dönemine ait çanak çömlek parçaları saptanmıştır (Özsait, 1987:259).

Görüldüğü gibi, Yalvaç ve çevresinde yer alan otuz İlk Tunç Çağı yerleşiminden, üç tanesi Neolitik, üç tanesi ise Kalkolitik Çağ'dan beri iskan edilmiş, üç yerleşim ise Neolitik, Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı'nda iskan edilmiştir (Grafik 1). Yerleşimlerin büyük çoğunluğunu höyük tarzı yerleşimler oluştururken diğer yerleşim modellerini tepe üzeri yerleşimler, yamaç ve düz iskanlar oluşturmaktadır (Grafik 2).

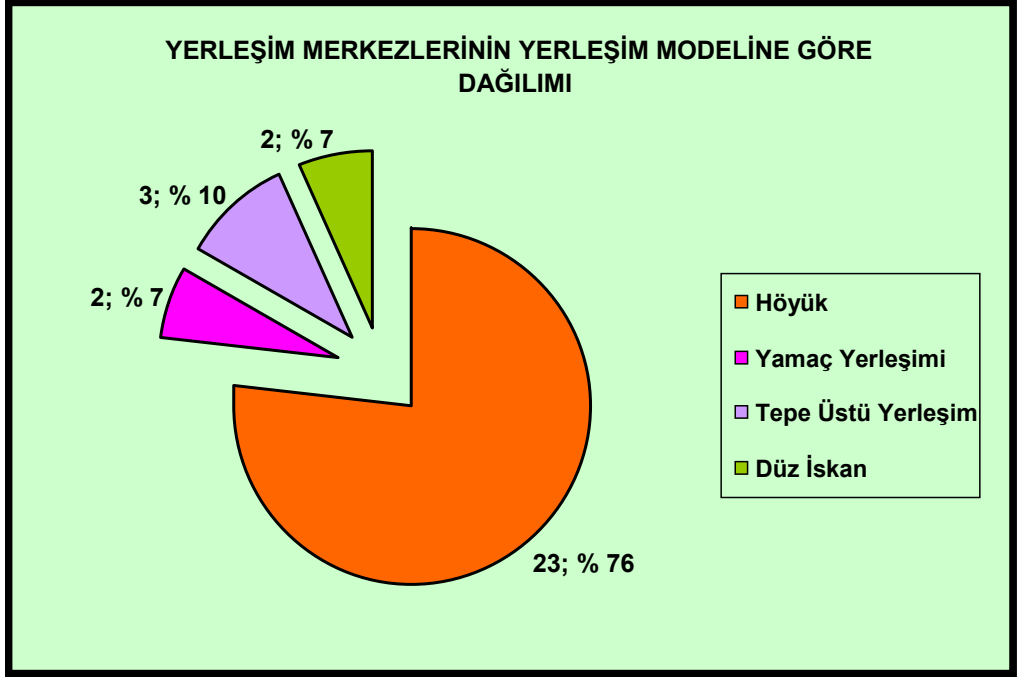
Yüzey araştırmaları sonucunda elde edilen verilere dayanarak, Eğirdir Gölü'nün kuzeyinde uzanan Sultan Dağları'nın güney eteklerini izleyerek Beyşehir Gölü'ne kadar olan merkezlerde İlk Tunç Çağı buluntuları yoğun olarak saptanmıştır.

Yalvaç ve çevresindeki İlk Tunç Çağı kültürlerinin belirgin özelliklerinin arasında çanak çömlek üretiminin yaygın olarak el yapımı olduğu, çanak, tabak, kase, gibi kap formlarında, ağızda keskin bir içe dönüşten sonra, yine keskin profillerle, dibe doğru daraldığı görülmektedir. Kapların ağız hizasına yakın yerlerinde yatay makara şekilli, ip delikli tutamaklar bu kültürün ikinci belirgin özelliğidir. Seramikler genelde kaba, turuncumsu-sarı, kahverengi ya da açık kırmızı astarlı olup büyük bölümü iyi perdahlanmıştır. Bazılarında fırça izlerine rastlanmaktadır (Özsait, 1987:263).

Kuzeyde Akşehir-Afyonkarahisar, İlk Tunç Çağı merkezleriyle ilişkili olan Hoyran-Sultandağ kültür grubu, batıda Beycesultan XIV. tabakası il ilişkilidir. Geniş bir alanda varlığı izlenebilen bu kültür grubu M.Ö. III. binyılda bu bölgelerle kuvvetli bir ticari ilişki ya da büyük ihtimalle politik bir birliğe işaret etmektedir. Eğer gerçekten böyle bir birlik kurulduysa bunun Göller Bölgesi'ndeki önemli merkezleri Teknepinar, Kuyucak ve Yağcılar höyükleri olmalıdır. İşaret edilen bu geniş alanda henüz bir kazı yapılmadığından, birçok kültürel sorunla birlikte bilgilerimiz de sınırlı kalmaktadır (Özsait, 1987:263).

Grafik 1: Yalvaç ve çevresinde tespit edilen yerleşimlerin dönemsel yoğunluğu

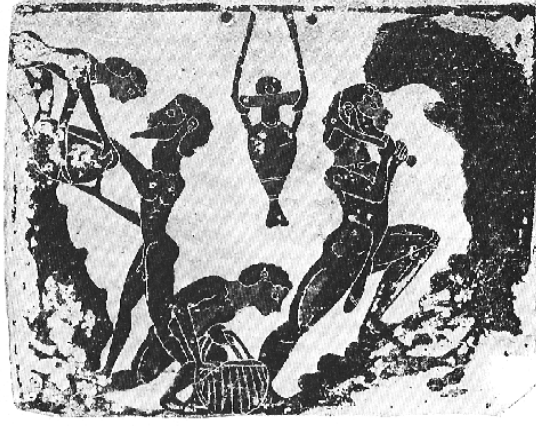

Grafik 2: Yalvaç ve çevresinde tespit edilen yerleşimlerin yerleşim modeline göre dağılımı

2.2. Tunç Çağı Seramik Üretim Yöntemleri ve Pişirimi

2.2.1. Üretim Yöntemleri

Seramik eserlerin üretiminde, öncelik kilin bulunması ve kullanmak için hazır hale getirilmesi gerekir. Kil, içerisinde bulunan yabancı maddelerden, organik katkılardan arındırmak, depolamak için, hazırlanan havuzların içerisine konularak bol su ile süzülür. Kil minerali içeren toprağın içerisinde bulunan büyük taş parçaları çukurun dibine çöker. Parçacık büyüklüğü küçük olan ve mineral zenginliği fazla olan kil üst katmana çıkar. Böylece yabancı maddelerden arındırılmış olur. Arındırılan bu kil kullanmak için hazır durumdadır.

Resim 23: Kullanım Gereçleri ve Heykel İçin Kil Çıkarma İşlemini Gösteren Tabak Figürleri, M.Ö. 6.-7. yy.

Seramik eserler el ile şekillendirme, çamur tornası yöntemiyle şekillendirme, kütleden şekillendirme ve alçı kalıp döküm tekniği ile şekillendirme yöntemiyle üretilmektedir.

2.2.1.1. Kütleden Şekillendirme

Bu yöntem içi dolu olan, kabaca şekillendirilmiş kütle çamurun şekillendirilmesidir. İyice yoğrulan çamur, istenilen şekil verilip belli yerlerden kesildikten sonra, her parçanın içi belli bir kalınlıkta dip alma aletleri ile boşaltılır. Boşaltılan parçalar bütünü bozmayacak şekilde kaynaştırılarak düzeltmeleri yapılır ve kurumaya bırakılır. Bu yöntem daha çok seramik heykel yapımında kullanılmaktadır.

Resim 24: Ana Tanrıça Heykelciği Pişmiş Toprak İlk Tunç Çağı; Kütleden Şekillendirme

Ayrıca kütleden şekillendirme tekniği çanak çömlek yapımında da kullanılmıştır. Bu teknik çanak çömlek yapımında çimdik yöntemi olarak adlandırılır; küçük formlar ve dar ağızlı kaplar içinde kullanılan bir yöntemdir. Hazırlanan çamur kütlesi, alet kullanmadan sadece parmaklar arasında ezilip sıkıştırılarak içi boş bir biçim haline sokularak şekillendirilir. Bu yöntem çamur biçimlendirmede kullanılan en eski tekniklerden biridir. Çimdik yöntemi, sucuk veya plaka yöntemi ile birleştirilerek daha büyük biçimler yapılabilir.

Resim 25: Çimdik Yöntemi İle Şekillendirme, İlk Tunç Çağı Seramik Çanak

2.1.1.2. El İle Şekillendirme

Kili şekillendirilmede, çağlar boyunca birçok teknik gelişmiştir. En yaygın elle şekillendirilerek model oluşturma teknikleri arasında sucuk ve plaka yöntemleri yer alır.

Sucuk yöntemi ile şekillendirme, geçmişten günümüze çamurdan bir form yapmak için zor yöntemlerden biri olarak bilinmektedir. Çamur yuvarlak şeritler halinde hazırlanır. Hazırlanan şeritler, çamur taban üzerinde birbiri üzerinde döndürülerek yükseltilir. Her sucuk, birbiri üzerine yapıştırarak çatal bıçak gibi aletlerle çentiklenir. Çentiklenmiş yüzeyler balçık ile yapıştırılarak pekiştirilir. Sucukla biçimlendirme yöntemi genellikle yuvarlak biçimler için kullanılan tekniktir.

Resim 26: El İle Şekillendirme, İlk Tunç Çağı Seramik Kap

Plaka yöntemi ile şekillendirme, köşeli ve keskin kenarlı biçimler için uygulanan yöntemdir. Çamur plaka açma makinesi ile veya aynı kalınlıkta iki ahşap çita arasında merdane yardımı ile inceltilecek plaka hazırlanır. Şekillendirilecek formun parçalarının şablonları hazırlanır. Bu şablonlardan kesilen plakaların birleşme yüzeylerini çatal veya bıçak yardımı ile çentilir, taban üzerine balçık yardımı ile yapıştırılır. Çentilen yüzeyler birbirine yapıştırılarak ek yerinden sağlamlaştırılması için ince sucuklarla yedirilir. Büyük boyutlu işleri plakadan yapmak diğer yöntemlerden daha hızla uygulanmaktadır.

2.1.1.3. Çamur Tornası İle Şekillendirme

Çömlekçi çarkının kökeni M.Ö. 5000 yılına kadar uzanmaktadır. Yuvarlak parçaların seri üretiminde kullanılmak için icat edilmiştir. Çark yıllar boyunca işlerin şeklini mükemmelleştiren ve kullanan kişiye rahatlık veren belirli bazı mekanik değişimlerden geçmiştir (Frigola, 2006:51). Çarkta biçimlendirme, çamurun içi boş bir biçim oluşturmanın en kısa yoludur. Çarkta şekillendirme, ayak veya el yardımıyla döndürülen ya da motorla hareket sağlanan elle şekillendirme yöntemlerinden biridir.

Çarkın üzerinde şekil vermek için, kilin çok iyi bir şekilde yoğrulması ve plastik olması gerekmektedir. Çarkta kullanılacak çamurun kıvamı çok önemlidir. Çamur, şekillendirme sırasında uygulanacak basınçla birlikte kolayca şekil alabilmesi için içerisinde bulunan taş, parçalanmamış toprak gibi yabancı

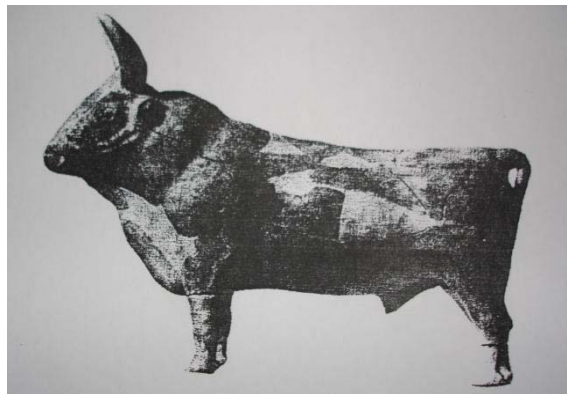
maddelerden arındırılmış olmalıdır. Torna diskine koyulan çamur, iki el ile kavranarak yükseltip indirilerek merkeze getirilir. İstenilen form el hareketleriyle şekillendirilerek verilir.

Resim 27: Çamur Tornası İle Şekillendirme, İlk Tunç Çağı, Askos

2.2.1.4. Alçı Kalıp Döküm Tekniği İle Şekillendirme

Alçı kalıp yardımıyla form yapımı seri üretim için kullanılan en yaygın tekniktir. Döküm tekniği ile üretilen ilk örneklerden biri M.Ö. 1450’de Doğu Girit’de bulunan Boğa figürüdür.

Resim 28: Döküm Tekniği İle Üretilen İlk Örneklerden, Seramik Heykelcik, M.Ö.1450, Doğu Girit

Pişmiş toprak çalışmaları, saray etkisinde kalmadan, halkın sanat okullarına bağlı olarak ustalar tarafından yapılmıştır. Kalıp aracılığı ile veya elle yapılan sayısız figürler tüm Mezopotamya

halkının ürettiği yapıtlarda vardır. Bu yapıtların en belirgin özelliği, biraz kaba ancak canlı anlatımdır. Bu yapıtlarda, yer alan konular arasında doğurganlığın simgesi olan elleri göğsünde çıplak tanrıça, batıl inançlara bağlılıktan doğan arayışların yanıtı olarak çalışılan gerçek ve gerçek üstü hayvan figürleri, en çok korkulan şeytanların başlarının yer aldığı sihirli veya mitolojik figürlü plaka rölyefler bulunmaktadır. Bunların dışında, bilinçli bir şekilde desenlenen toprak kap veya vazo yapımının Mezopotamya sanatında en eski zamanlara kadar uzanan bir geçmişi vardır (Moscati, 1978:60)

Resim 29: Mısır Bereket Tanrısı Min'in Ayakta Duran Heykelciğinin Pişirilmiş Toprak Kalıbı Ve Heykelciği⁵, (Yunan Priapos'un Mısır'daki karşılığı), M.Ö. 6.yy. y: 7 cm, g: 4 cm, k: 2 cm, Vancouver/Canada, Paul Andersen Özel Koleksiyonu.

Kalıp yöntemi ile şekillendirmede döküm tekniği kullanılır. Model oluşturularak, alçı ile kalıbı alınır ve kurumaya bırakılır. Özel reçeteler ile hazırlanan döküm çamuru kalıba doldurularak, alçının su emme özelliği ile çamur belli bir et kalınlığına gelene kadar bekletilir. Yeterli kalınlıktaki kalıp ters çevrilerek içerisindeki fazla çamur boşaltılır. Alçı kalıpta direnç kazanacak kadar bekletilir ve rötuş yapılarak kurumaya bırakılır.

Döküm tekniği ile oluşturulan formlar hafiftir, et kalınlıkları incedir ve kalıpta kolayca nem atarlar. İçi boş formların üretilmesinde en çok tercih edilen yöntemdir.

⁵ **Mısır Min heykelciği**, Orijinal kalıp içerisine deneme amaçlı, baskı tekniği uygulanarak, ince taneli, şamotlu kil basılarak üretilmiştir.

2.2.2. Pişirim

Pişirim kil bünyeyi kalıcı hale getirmektir. İlk insanlar, çamurdan yapmış oldukları eserleri toprak üzerinde, çalı çırpı, dal vb. yanıcı maddelerle birbiri üzerine istifleyerek açıkta pişirmişlerdir. Daha sonraları bazı kabilelerde pişirilecek kaplar yığınının toprakla örtülmesiyle bir tür ısı yalıtımı sağlamışlardır. Çin’de Xian yakınlarında yapılan kazılarda, gerçek insan boyutundaki seramik heykeller ortaya çıkarılmıştır. Arkeologlar, bu heykellerin dev çukur içine yatırılarak düşük derecede veya heykellerini çevresine tuğlalarla örülerek pişirdiklerini düşünmektedirler. İlk çağlarda, pişirim mağaralarda veya zemine kazılmış çukurda gerçekleştirilirdi. Akdeniz tipi denilen pişirim tekniği ise, tuğlalardan örülmüş, altında ateş yakılan bölmesi ve tepesinde silindirlerde yapılan örtüsü bulunmaktadır.

Uzak Doğu dışında, geleneksel çömlekçilik ürünlerinin hemen hemen tamamı Pişmiş toprak (pişmiş toprak) olarak adlandırdığımız, doğal killerden veya yapay olarak hazırlanmış bile olsa 800 °C- 1000 °C civarında pişebilen çamurlardan üretilir. Dolayısıyla Akdeniz tipi veya benzeri fırınlar Hindistan’dan Mısır’a, Yunanistan’dan İspanya’ya kadar ve şüphesiz ki Anadolu’nun pek çok yöresinde günümüzde de kullanılmaktadır (Çizer, 2010:98).

Resim 30-31: İlkel Pişirim

III. BÖLÜM

3. YALVAÇ MÜZESİ

3.1. Yalvaç Müzesi Tarihçesi

1913–1924 yılları arasında Pisidia Antiokheiası'nda W.Ramsay ve D.M.Robinson ekibi tarafından yapılan kazılar sırasında çıkartılan bezemeli mimari bloklar ile heykeller 1920 yılında ortaokul bahçesinde koruma altına alınmasıyla Yalvaçta müzeciliğin ilk nüvesi oluşturulmuştur. Çeşitli yollarla gelen ve sayısı artan küçük buluntular 1947 yılında bir depoda koruma altına alınmıştır. 1980 yılından itibaren Müze Müdürlüğü adına Pisidia Antiokheiası'nda yapılan kazılar sonucu elde edilen çok sayıdaki eserler ile satın alma veya çeşitli yollarla müzeye kazandırılan binlerce eser, 16 Temmuz 2000 yılında halkın hizmetine sunulmuştur.

Resim 32: Yalvaç Müzesi İçi

3.2. Yalvaç Müzesinde Sergilenen Tunç Çağı Eserleri

Tarih öncesi dönemlerde yapılmış her türlü kabaca biçimlenmiş, pişmiş toprak kullanım eşyasının genel adına çanak çömlek denir (Saltuk, 1993:50). Müzede bulunan pişmiş toprak kaplar şekillendirildikten sonra, astar ile renklendirilmiştir ve sırsızdır.

Yalvaç Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Tunç Çağı'na ait eserler, Yalvaç'a 19 km uzaklıkta bulunan Çamharman (Köstük) Höyüğünden (M.Ö. 3-2. bin) İlk Tunç Çağına ait pişmiş toprak eserler vazolar, kulplu-kulpsuz kaseler ve farklı formlar diğer formların yanı sıra kazıma tekniği ile elle yapılmış kaplar ayrıca Yalvaç çevresinden derlenen ve muhtelif şekillerde elde edilen küçük eserler ile vatandaşlar tarafından tesadüfen bulunup satın alınan eserlerden oluşmakta ve yörenin erken dönem seramik sanatına ışık tutmaktadırlar.

Tunç Çağı kapları elle şekillendirme ve çarkta şekillendirme yöntemleriyle üretilmiş olup, form yüzeyleri taş, tahta, deniz kabuğu gibi sert cisimlerle perdah yapılmış yüzeyleri pütürsüzleştirilmiştir. Formların boyutları 15 cm ile 40 cm arasında olup, bu da formların saklama amaçlı veya servis amaçlı olarak kullanıldığını göstermektedir. Dönem formlarının yüzeyinde astar uygulanırken, bezeme görülmemektedir.

İlk Tunç Çağına ait gerek form gerekse farklı malzemeden yapılan kapların yanı sıra, Depaslar (amphikypellon), rythonlar gibi ritüel kaplar dönemin dinsel hayatını ortaya koyması bakımından önemlidir. İçki kapları tanrıya adak adamak için tapınaklarda dini amaçlı kullanılmaktaydı. Formlar gündelik yaşamda kullanılan formlardan çok farklıdır. Müzede bulunan depas olarak bilinen pişmiş toprak içki kabı boru şeklinde olup 35 cm boyundadır. Kulpları uzun ve geniştir. Diğer törensel içki kabı olan rithon, elips şeklinde olup üç ağzı ve ayağı vardır. Sürahi şeklinde servis amaçlı kullanılmaktadır.

Müzede yer alan, Göller bölgesinde yapılan mezar buluntularında, Hitit Dönemi etkilerini taşıyan çanak çömleklere olup bu formların ağızları gaga ağzı şeklinde kesiktir, gövdeleri ise yuvarlaktır. Bu eserler, genellikle kırmızı renkli, düzgün yüzeyli ve bezemeli kaplardır. Astar olarak kırmızı, sarı ve devetüyü renkleri kullanılmıştır. İki kulp arasında birer boşluk bırakılıp geometrik desenler işlenmiştir. Yüzeyleri parlaktır. Müzede, Hititler'in ölü gömme geleneğine (Bryce, 2003:195) ait, kremasyon yani yakılan gömünün küllerini seramik kaplarda saklama, inhüstasyon yani toprağa gömme ile pithos denilen küp mezarlar sergilenmektedir. Bunların

dışında boyları 70-80 cm olan seramik kaplar, zeytinyağı, su, tahıl gibi gıdaları saklamak için kullanılmaktaydı.

3.2.1. Yalvaç Müzesi Tunç Çağı Eserleri

Eser No: 1

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-kahverengi renkte astarlı, kesik gaga ağızlı, küresel gövdelidir. Ağız kenarının hemen üzerinden başlayan yatay burğu kulpludur, eser üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III. binyıl ortaları

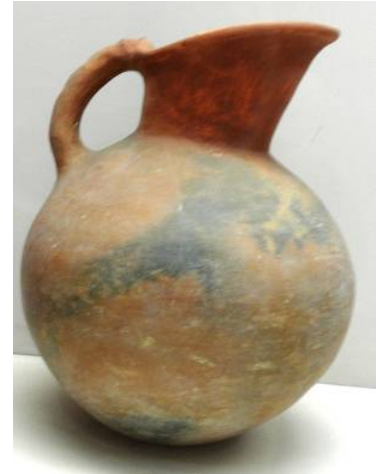
Eser No: 2

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-kahverengi renkte astarlı, astarı büyük oranda dökülmüş, yer yer siyah alacalı, küresel gövdeli, ağız kenarının hemen üzerinden başlayıp gövdeye bağlanan yatay kulpludur. Eser üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III. binyıl ortaları

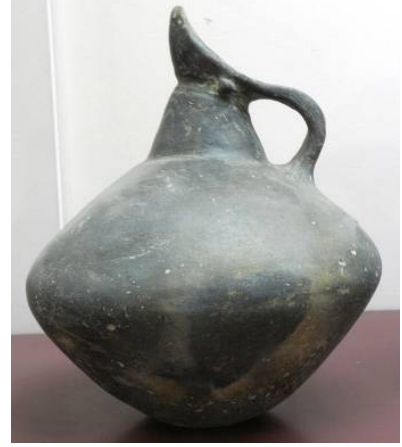
Eser No: 3

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, kesik gaga ağızlı, dar boyunludur, ağzın boyunla birleştiği noktada yumru şeklinde bir bezeme yer almaktadır. Gövde üzerinde herhangi bir bezeme bulunmamaktadır. Ağzın hemen üzerinden başlayarak gövdeye bağlanan dikey kulpludur.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 4

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, kesik gaga ağızlı, geniş boyunludur. Ağız kenarının hemen üzerinden başlayan dikey kulpludur. Düz diplidir.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 5

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-kahverengi renkte astarlı, astarı büyük oranda dökülmüş, dar boyunlu, ağız kenarından başlayıp gövdeye bağlanan dikey kulplu, küresel gövdelidir.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 6

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Kahverengimsi-siyah renkte astarlı, dar boyunlu diğer örneklerin aksine ağız kenarının hemen altından boyun üzerinden başlayan dikey halka kulpludur. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 7

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Siyah renkte astarlı, kesik gaga ağızlı, gövdeye doğru genişleyen dar boyunlu, boyun kısmının üzerinden başlayarak gövde üzerine bağlanan burğu kulpludur. Küresel gövdeli, gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 8

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, kesik gaga ağızlı, dar boyunludur. Boyun kısmı üzerinde bir birine paralel dört yatay bant oluşturacak şekilde kazıma bezeme yer almaktadır. Gövde üzerinde ise birbiri üzerine bindirilmiş beşli kazıma çizgi grupları halinde yer yer üçgenler oluşturularak bezeme yapılmıştır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

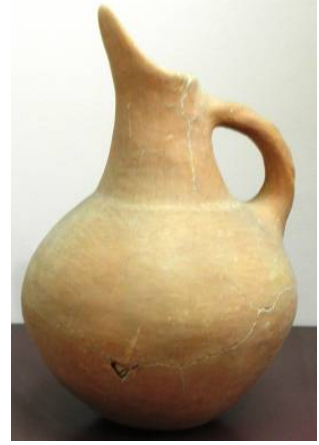
Eser No: 9

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-kiremit kırmızısı renkte astarlı, kesik gaga ağızlı, ağız kısmının hemen altından başlayan dikey kulplu, küresel gövdelidir. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 10

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi kahverengi-siyah renkte alacalı astarlı, kesik gaga ağızlıdır. Gövdeye doğru genişleyen dar boyunludur. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 11

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, kesik gaga ağızlı, dar boyunludur. Ağız kısmının hemen üzerinden başlayıp gövdeye bağlanan dikey kulpludur. Boyun kısmının gövdeye bağlandığı noktada kabartma şeklinde bezeme yer almaktadır. Gövde üzerinde ters açılar oluşturacak şekilde ikili grup halinde kabartma bezeme uygulanmıştır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 12

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, kesik gaga ağızlı, ağız kenarının hemen üzerinden başlayarak gövde ile birleşen dikey kulpludur. Kürevi gövdeli, gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

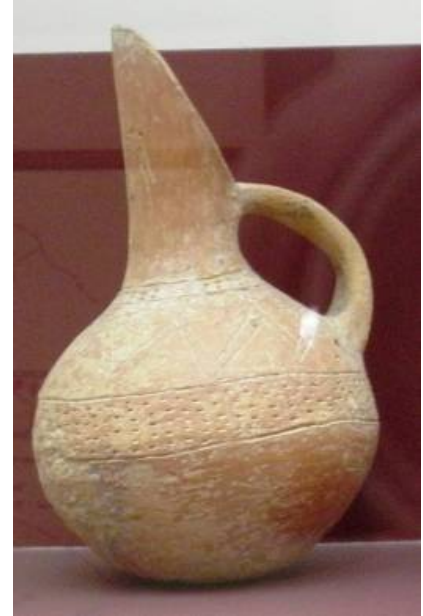
Eser No: 13

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Devetüyümsü-kiremit renkte astarlı, ağız kenarının hemen altından başlayarak gövde ile birleşen yatay kulpludur. Dar boyun kısmı üzerinde iki adet birbirine paralel kazıma çizgi bezeme arasında bir bezeme alanı oluşturularak bu alan içerisinde kazıma noktalarla bezemeler uygulanmıştır. Bu bezeme alanının hemen altından başlayarak ikili kazıma çizgi gruplarıyla üçgen şeklinde oluşturulmuş ikinci bir bezeme yer almaktadır. Bu kısmın hemen altında kulp kısmının gövdeye birleştiği alanda boyun kısmında olduğu gibi birbirine paralel iki kazıma çizgi arasında oluşturulan bezeme alanı içerisinde nokta bezeklerle oluşturulmuş süslemeler yer almaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

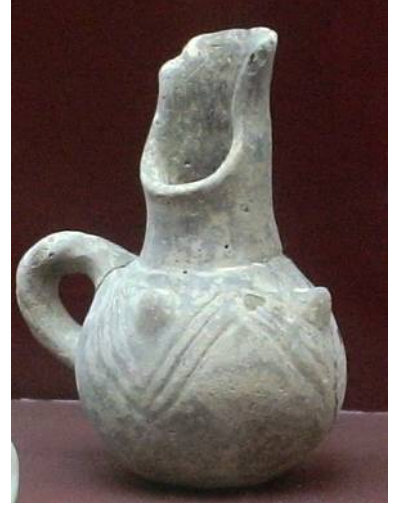
Eser No: 14

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, kesik gaga ağızlı, gövdenin yan kısmında boynun hemen altından başlayarak gövdeyle birleşen halka burgu kulpludur. Gövde üzerinde yer alan yumru şeklindeki kabartma bezemelerin arasında üçlü kabartma bezemelerle ters açılar oluşturularak bezeme uygulanmıştır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 15

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, kesik gaga ağızlıdır, ağız kısmının hemen üzerinden başlayarak gövde ile birleşen yatay kulpludur. Gövde üzerinde kabartma şeritlerle aplike edilen parçalarla bezeme oluşturulmuştur.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 16

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte astarlı, boyun kısmı öne doğru eğik ve dardır. Ağız kısmının hemen altından başlayıp gövdeye bağlanan yatay burgu kulpludur. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 17

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Turuncumsu-kahverengi renkte astarlı, uzun dikey boyunlu, ağız kısmının hemen altından başlayarak gövdeyle birleşen uzun dikey kulpludur. Küresel gövdelidir. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 18

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte astarlı, gelişmiş gaga ağızlı, ağız kısmının hemen üzerinden başlayarak gövde üzerinde dik bir açı yaparak gövde ile birleşen uzun dikey kulpludur. Konik şeklindeki gövde alçak halka kaide ile sonlanmaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 19

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte astarlı, gelişmiş gaga ağızlı, küresel-konik gövdeli, dar boyunlu ağız kısmının hemen üstünden başlayarak gövde ile birleşen yatay kulpludur. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

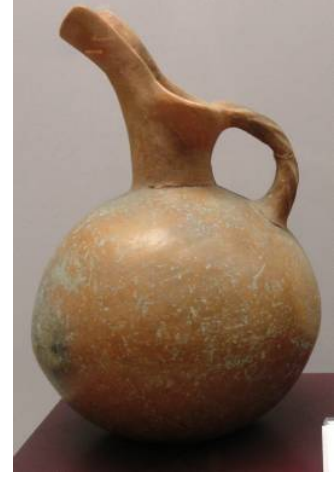
Eser No: 20

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte astarlı, gelişmiş gaga ağızlı, ağız kısmının hemen üzerinden balyana yatay burgu kulpludur. Küresel gövde yapısı üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 21

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Kesik gaga ağızlı testi

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte astarlı, gelişmiş gaga ağızlı, ağız kısmının hemen üzerinden başlayarak gövdeyle birleşen yatay burgu kulpludur. Gövde üzerinde yumru şeklinde bezeme uygulanmış bu bezemelerin arasında üçlü gruplar halinde ters üçgenlerle kabartma bezeme uygulanmıştır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 22

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Yayvan gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-devetüyü renkte astarlı yer yer siyah alacalı geniş yayvan gaga ağızlı ağız kısmının hemen üzerinden başlayarak gövde ile birleşen halka kulpludur. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

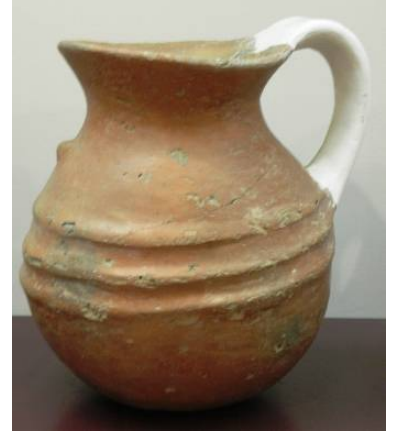
Eser No: 23

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Yayvan gaga ağızlı testi

Tanımlama: Kırmızımsı kahverengi renkte astarlı yayvan gaga ağızlı ağız kısmının hemen üzerinden başlayarak gövde ile birleşen dikey kulpludur. Kulp kısmının gövde ile birleştiği noktanın hemen altında başlayan birbirine paralel üçlü kabartma bezememelidir. Ağız kısmın hemen altında yumru şeklinde bir kabartma bezemek bulunmaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

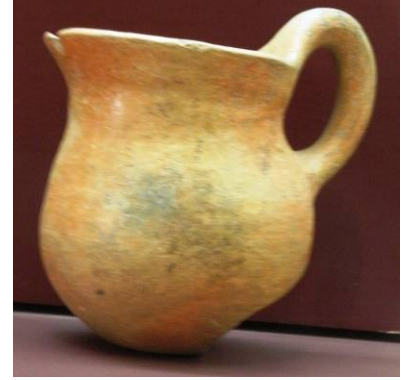
Eser No: 24

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Yayvan gaga ağızlı testi

Tanımlama: Devetüyümsü kahverengi renkte astarlı yer yer siyah alacalı, ağız kısmının hemen üzerinden başlayarak gövde ile birleşen, halka kulpludur. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 25

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Yayvan gaga ağızlı testi

Tanımlama: Devetüyümsü-kahverengi renkte astarlı, yayvan gaga ağızlı, geniş boyunludur. Ağız kısmının hemen üzerinden başlayarak gövde ile birleşen dikey kulpludur. Küresel gövde yapısına sahiptir. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 26

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Yayvan gaga ağızlı testi

Tanımlama: Grimsi-devetüyü renkte astarlı, yayvan gaga ağızlı, geniş boyunlu, gövde üzerinde dört tane birbirine paralel yapılmış kabartma bant bezeme yer almaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

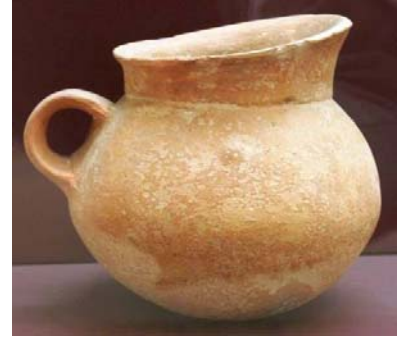
Eser No: 27

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Yayvan gaga ağızlı testi

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte yayvan gaga ağızlı geniş boyunlu, ağız kısmının hemen altında gövde üzerinden başlayarak yine gövde üzerine bağlanan halka kulpu, küresel gövdelidir. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 28

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Testi

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, ağız kısmı kırık olduğu için tanımlanamamaktadır. Boyun kısmının hemen altında birbirine paralel olarak yapılmış kabartma şeklinde iki bant bezeme ve bu bezemenin hemen altından başlayarak uygulanmış üçgen şeklinde üçlü kabartma bant bezemenin içerisinde onlu gruplar halinde yumru şeklinde kabartma bezekler uygulanmıştır. Küresel gövde yapısına sahip, düz diplidir.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 29

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Testi

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, hafif dışa çekik yuvarlak ağızlıdır. Ağız kısmının hemen altından başlayarak gövde ile birleşen dikey kulpludur. Dar boyunlu, küresel gövdelidir. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

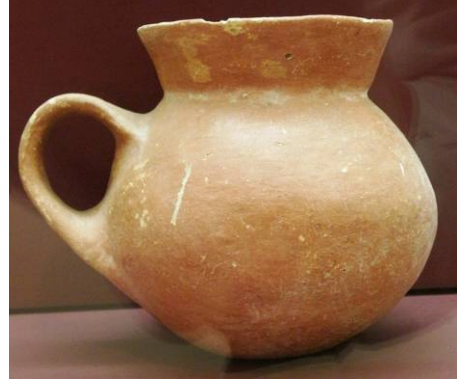
Eser No: 30

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Dışa genişletilmiş yayvan ağız kenarlı testi

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte astarlı, dışa genişletilmiş ağız kenarlıdır. Ağız kenarının hemen altından gövde üzerinden başlayarak yine gövdeyle birleşen halka kulpludur. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 31

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Yuvarlak ağız kenarlı testi

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, astarı büyük oranda dökülmüş, dışa genişletilmiş ağız kenarlıdır. Ağız kenarının hemen altından başlayarak gövde ile birleşen karşılıklı çift kulplu, küresel gövdeli, düz diplidir.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 32

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Testi

Tanımlama: Grimsi kahverengi renkte astarlı, dışa genişletilmiş-hafif dışa çekik ağız kenarlı, ağız kenarının hemen altından başlayarak küresel gövde ile birleşen karşılıklı iki yatay kulpludur. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 33

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Testi

Tanımlama: Grimsi siyah renkte astarlı, dışa genişletilmiş-hafif dışa çekik ağız kenarlı, ağız kenarının hemen altından başlayarak küresel gövde ile birleşen karşılıklı iki yatay kulpludur. Kulpların gövde ile birleştiği noktada kabın gövdesinin orta kısmında yumru şeklinde bir adet kabartma bezek yer almaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 34

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Testi

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte astarlı, dışa genişletilmiş ağız kenarlı, uzun boyunlu, küresel gövdelidir. Gövde üzerinden başlayan bir adet kırık kulpa sahiptir.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 35

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Testi

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte hamurlu, dışa çekik ağız kenarlı, uzun boyunlu, küresel gövdelidir. Gövde üzerinde dört adet halka kulp yer almaktadır. Kap üzerinde bezeme bulunmamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 36

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Çömlek

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte astarlı, dışa genişletilmiş, geniş ağız kenarlı gövdeye doğru genişleyen boyunlu, küresel gövdelidir. Gövde üzerinde dört adet yumru şeklinde bezeme yer almaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl.

Eser No: 37

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Çömlek

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte astarlı, dışa genişletilmiş, geniş ağız kenarlı gövdeye doğru genişleyen boyunlu, boyun üzerinde birbirine paralel iki kabartma bant bezemeli, küresel gövdelidir. Gövde üzerinde dört adet yumru şeklinde bezeme yer almaktadır. Bu bezemeler arasında ikili çizgi gruplarıyla ters üçgenler oluşturularak kazıma bezeme uygulanmıştır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 38

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Çömlek

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte astarlı dışa genişletilmiş ağız kenarlı, gövdeye doğru genişleyen uzun boyunlu, küresel gövdeli gövde üzerinde siyah boya ile buğday (?) motifi uygulanmıştır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 39

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Çömlek

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte astarlı, dışa çekik ağız kenarlı, gövdeye doğru daralan boyunlu, konik gövdeli, gövde üzerinde üç adet bezeme olup olmadığı anlaşılamayan çizgiler bulunmaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

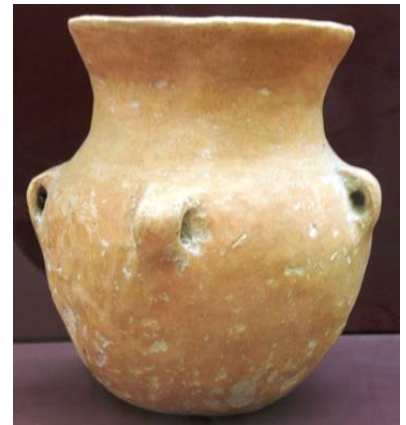
Eser No: 40

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Çömlek

Tanımlama: Kırmızımsı kahverengi renkte astarlı dışa genişletilmiş ağız kenarlı, geniş boyunlu gövde üzerinde dört adet halka kulpludur. Gövde üzerinde bezeme bulunmamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 41

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Çömlek

Tanımlama: Kırmızımsı kahverengi astarlı, dışa uzatılmış ağız kenarlı alçak boyunlu ağızdan başlayarak gövdeyle birleşen halka kulpu kırıktır. Gövde üzerinde kulpuyla aynı hizada üç adet yumru bezeme bulunmaktadır. Gövde üzerinde bezeme bulunmamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 42

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Çömlek

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, dışa çekik ağız kenarlı, ağız kenarının hemen altından başlayan iki adet kazıma çizgi arasında bezeme alanı oluşturularak bu alanda çeşitli açı motifleriyle bezemeler uygulanmış bu bezemelerin iç kısmı beyaz macun ile doldurulmuştur. Bu bezeme alanının hemen altında üçgen motifleri arasında baklava bezemeleri uygulanmış, bu bezemelerinde iç kısmı beyaz macun ile doldurulmuştur. Gövde üzerinde karşılıklı iki adet tutamak yer almaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 43

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Çömlek

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, dışa çekik ağız kenarlı, ağız kenarının hemen altında ikili birbirine paralel çizgi grubu arasında bezeme alanı oluşturularak bu alan içerisinde yine ikili çizgi gruplarıyla üçgen şeklinde bezeme uygulanmış bu alanın hemen

altında üçgen motifleri arasında baklava dilimi bezemesiyle süsleme grubu tamamlanmıştır. Gövde üzerinde karşılıklı iki adet tutamak yer almaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 44

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Çömlek

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, dışa çekik ağız kenarlı, ağız kenarının hemen altından başlayarak gövde ile birleşen karşılıklı iki dikey kulpludur. Geniş bir boyun yapısına sahiptir. Boyun kısmı üzerinde kazıma çizgilerle bezeme oluşturulmuş bu bezemelerin içerisi beyaz macun ile doldurulmuştur. Gövde üzerinde ise taranma çizgilerle zik zak motifi uygulanmış bu zik zakların iç kısmında baklava dilimi bezemesi oluşturulmuştur.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 45

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Çömlek

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, dışa çekik ağız kenarlı, kısa boyunlu, küresel gövdelidir. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 46

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Çömlek

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, dışa çekik ağız kenarlı, ağız kenarının hemen altından başlayarak gövde ile birleşen yatay kulpludur. Ayrıca gövde üzerine karşılıklı yerleştirilmiş yan yana iki çift kulp bulunmaktadır. Gövde üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 47

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Tankard

Tanımlama: Kırmızımsı-kahverengi renkte astarlı dışa genişletilmiş ağız kenarlı uzun boyun kısmı ve gövdeye doğru daralmaktadır. Gövde üzerinden başlayarak ağız kenarına doğru yükselen kulpu tekrar gövdeye dip kısmına yakın bir yerden bağlanmaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 48

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Fincan

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, genişletilmiş ağız kenarlı, ağız kenarının hemen üzerinden başlayarak yine ağız kenarı ile birleşen yatay halka kulpludur. Üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

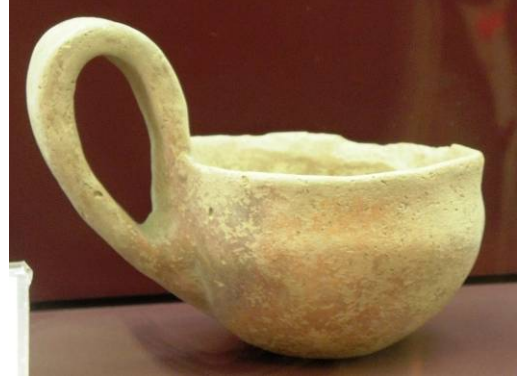
Eser No: 49

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Fincan

Tanımlama: Kırmızımsı kahverengi renkte astarlı, hafif dışa çekik ağız kenarlı, ağız kenarı üzerinden başlayarak yüksek bir açı çizerek gövdeyle birleşen bir kulpa sahiptir. Üzerinde bezeme yer almamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl.

Eser No: 50

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Sepet kulplu emzikli kap

Tanımlama: Devetüyümsü-kahverengi renkte astarlı, içe çekik ağız kenarlıdır. Ağız kenarı üzerinden başlayarak yine ağız kenarı ile birleşen sepet kulpa sahiptir. Ağız kısmının hemen altında bir adet emzik yer almaktadır. Gövde üzerinde bezeme bulunmamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 51

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi

Formu: Askos

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, dışa uzatılmış ağız kenarlı, uzun boyunlu, boyun kısmının hemen üzerinden başlayarak gövde ile birleşen yatay burgu kulpludur. Gövde üzerinde bezeme bulunmamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III-II. Binyıl

Eser No: 52

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi (Çamharman Höyüğü)

Formu: Üç ayaklı çift emzikli rython

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı düzleştirilmiş ağız kenarlı, ağız kenarının hemen altından başlayarak gövde ile birleşen yatay kulpludur. Gövde üzerinde kazıma çizgilerle bezeme uygulanmıştır. Ağız kenarının sağında ve solunda iki adet emzik yer almaktadır. Dip kısmında üç adet ayak bulunmaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III. binyıl ortaları.

Eser No: 53

Bulunduğu Yer: Yalvaç Müzesi (Çamharman Höyüğü)

Formu: Depas Amphikypellon

Tanımlama: Grimsi-siyah renkte astarlı, dışa çekik ağız kenarlıdır. Ağız kenarının altından başlayarak boyun kısmı üzerinde birbirine paralel olarak uygulanmış on altı adet kazıma şeklinde bant bezeme yer almaktadır. Bu kazı bezemenin iç kısmı beyaz macun boya ile doldurulmuştur. Bu bezeme alanının alt kısmına yakın bir noktadan başlayan karşılıklı yerleştirilmiş kulplar dip kısmında gövde ile birleşmektedir. Eserin geniş ağız kısmının aksine gövde yapısı oldukça dardır. Gövde üzerinde başka bir bezeme bulunmamaktadır.

Tarihleme: M.Ö. III. Binyıl ortaları.

IV. BÖLÜM

4. TUNÇ ÇAĞI ESERLERİNDEN YARARLANARAK KİŞİSEL PANO YORUMU

4.1. Pano

Pano kelime anlamıyla, mimarlık ve dekorasyonda çevresi silmeli bir çerçeveye sınırlanmış bezeli ya da düz yüzeylere verilen addır. Panolar duvar üzerinde olabilecekleri gibi, kapı, dolap kapağı ve mobilya üzerinde de yer alabilirler. Çeşitli oymacılık teknikleriyle ve boyamayla bezenebilir (Metin, 1994:184).

Seramik pano sözcüğünün anlamı, hammaddesi kil olan, çeşitli üretim teknikleri kullanılarak üretilen işlevsel, dekoratif ya da sanatsal amaçlara hizmet eden, mimari bir yüzeye montaj edilmek amacı ile el ve kalıpla üretilen pişmiş toprak malzemeye denir.

4.2. Seramik Panonun Tarihi

İnsanoğlu, pişmiş toprağı, günlük ihtiyaçlarını karşılamada, dinsel inançlarında ve günlük yaşamlarını anlatmak için kullanmıştır. Seramik malzemenin mimari ile buluşmasını kerpiç, tuğla, sırlı tuğla şeklinde sıralamak mümkündür.

Arkeologlar tüm dünyadaki sit alanlarında seramik parçalar ve seramik panolar için kazı çalışmalarına devam etmektedir, ancak ilk pano ne zaman üretildi ve ne zaman döşendi gibi sorulara muhtemelen hiçbir zaman cevap bulunamayacaktır (Giorgini, 1994:10).

Mimaride de önemli yer tutan seramik üretim ve kullanım yöntemi açısından iki yön saptanmaktadır.

Birincisi kilden üretilen yapı malzemelerinin yapısal amaçlı kullanımınıdır. Aynı biçim ve boyutta birimler olarak biçimlendirilen kil, ön çağlarda kerpiç, giderek kerpiç birimlerin fırınlanması ile de tuğla olarak şekillenmiştir. Tuğla M.Ö. 3500 yıllarından günümüze kadar salt yapısal kullanımını kesintisiz sürdürürken, boyut,

sıralanış düzeni, yüzeylerin başka malzeme ile örtülmesi ya da çıplak bırakılması yönünde çeşitlendirmeler yapılmıştır. İkinci kilden üretilen seramik malzemelerin, süsleme amaçlı kullanımınıdır. Kilin birinciye oranla çok farklı biçim ve boyutlarda birimler olarak üretildiği, birimlerin yüzeylerine süsleme ve sır uygulandığı bu kullanımda; bu birimler esas yapı malzemesi değildir. Esas yapı malzemesi üzerine kaplanmıştır. Genellikle tuğladan inşa edilen bir mimari elemanın yüzeyine kaplanarak hem renkli ve bezemeli, hem de dış etmenlere karşı daha dayanıklı yüzeyler elde edilebilmiştir. Bu tür kullanım en erken Mısır ve özellikle Mezopotamya'da anıtsal yapılarda örneklenmektedir (Bakırer, 1985:75).

Resim 33: Kerpiç Örneği, Mezopotamya

Eski çağlarda birçok dini ve sivil mimari unsurları seramik panolarla süslenmiştir. M.Ö 3000'lerin başlarındaki Uruk'taki Cemdet Nasr kültürüne ait anıtsal yapı etkileyici seramik pano çalışmalarına sahip olmuştur (Giorgini, 1994:11). Bu yapılarda kullanılan seramik panolar, üretim teknikleri açısından benzerlikler göstermekle beraber farklılıklar içermektedir. Seramik pano üretiminde kullanılan en eski ve özgün teknik, kırmızı ve beyaz çamurdan yapılan konik çivi mozaik tekniğidir.

M.Ö.3000'li yıllarda Uruk IV. Tabakasında Cemdet Nasr kültürüne ait yapılar da panolara rastlanmaktadır. Yapıların nişlerinde, sütunlarında kullanılan bu panoları, incelediğimizde yüzeyinin, pişmiş topraktan yapılmış konilerin, bünyesinde saman kütüğü bulunan çamur harcın içinde sıralandıkları görülmektedir. Konilerin uçları harç tabakası içinde olup taban kısımları dışarı bakıyor durumdadır. Bunların bazıları, tabii renkte koyu sarıdır, diğerleri ise pişirilmeden önce kırmızı ve siyah boya ile boyanmıştır (Üstüner, 2002:6). Duvarlara montajları alçı sıva ile yapılmaktadır.

M.Ö.3000'lere ait bir diğer önemli üretim tekniği Kakma (İnlay) tekniğidir. Bu tekniğin örneği 1919'da Al Ubaid'de, British Museum'un kazılarında bulunmuştur. Nikhursag tapınağına ait bu buluntularda; taş, deniz kabuğu ve pişmiş toprak koniler bir arada kullanılmış ve zift ile birbirine ve zemine tutturulmuştur (Üstüner, 2002:8).

Pişmiş toprak ve taşlar üzerine Sümerlerin günlük yaşantılarını anlatan rölyeflerde bulunmuştur. Bu panoların boyutları küçük olduğu için herhangi bir yere monte edilmemişlerdir.

M.Ö. 8- 6. y.y' da Friglerin hafif kabartmalı pişmiş toprak plakaların üzerini çiniye benzer şekilde boyayarak süslediklerini biliyoruz (Öney, 1987:126).

Resim 34: Friglerde iç ve dış yapıtları süslemek için pişmiş topraktan yapılmış volüt ve baklava motifli örnek

Mısır sanatında en önemli örneklerini sırlı/sırsız tuğlanın geliştiğini İştâr kapısındaki örneklerden anlamaktayız. Seramik pano tarihinin, en önemli örneği olan İştâr kapısında kullanılan seramik panolar önemli yer tutmaktadır. Persler, Babil'den getirdikleri ustalara Susa şehri duvarlarında aynı tekniği uygulatmışlardır. Susa'daki eserlerini Firuze, sarı, kahverengi, beyaz sırlarla boyanmış figürlü çinilerle süslediklerini görüyoruz (Öney, 1987:134).

Anadolu'da ilk sırlı çini mimari kullanımının 10. y.y.'da İstanbul'da Hıristiyan mimarisinde görülmektedir. 9. yy. Abbasi örneklerinden sonra 10. ve 11. yy. İslam mimarisinde çini için karanlık bir devirle karşılaşmaktayız. 9. ve 10. yy. lar'da, Avrupa'da da seramik panolarla ilgili herhangi bir bilgi bulunamamıştır. Bu yüzyıllar örnek açısından zayıf olmakla birlikte, lüster tekniğinin bu yüzyıllarda

gelişmesi seramik pano üretim tekniği açısından bu dönemi önemli kılmaktadır (Hoşnut, 2006:16).

Anadolu'da seramik, süsleme amaçlı kullanımına M.Ö 1000 yıllarında duvar kaplamasında Selçuklular ve Osmanlı dönemlerinde görülmektedir. Anadolu Selçuklu Devletinde seramik panolar mimaride çok kullanılmıştır. Selçuklu mimarisinde kullanılan mozaik tekniği dönemin en görkemli eserlerini ortaya koymuştur. 12. yüzyılın sonları 18. yüzyılın sonlarına kadar Anadolu mimarisinde çiniye verilen önem arttığı bilinmektedir.

Resim 35: Çini Mozaik Örneği **Resim 36:** Kabartmalı Duvar Çinileri Kompozisyonu

Anadolu Selçuklularda kullanılan mozaik tekniği, Beylikler döneminin de kullanılan renkli sır tekniği, Osmanlı'larda kullanılan sıraltı tekniği ile ürettiği seramik pano örnekleri sadece Anadolu'da görülmektedir.

Beylikler döneminde ve Osmanlı döneminde uygulanan seramik panolar Selçuklu Devletinin devamı gibi görülmektedir. Cumhuriyet döneminde yeni binalara yapılan seramik panolar seramik sanatında ilerlemeyi göstermektedir.

2000'li yıllarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte yeni ve farklı görsellik anlamında arayışlarla günümüz seramik pano üretimlerine talep artmakta ve çeşitlilikler ortaya koymaktadır. Modern bina yapımı ile seramik pano üretimi de hız kazanmıştır.

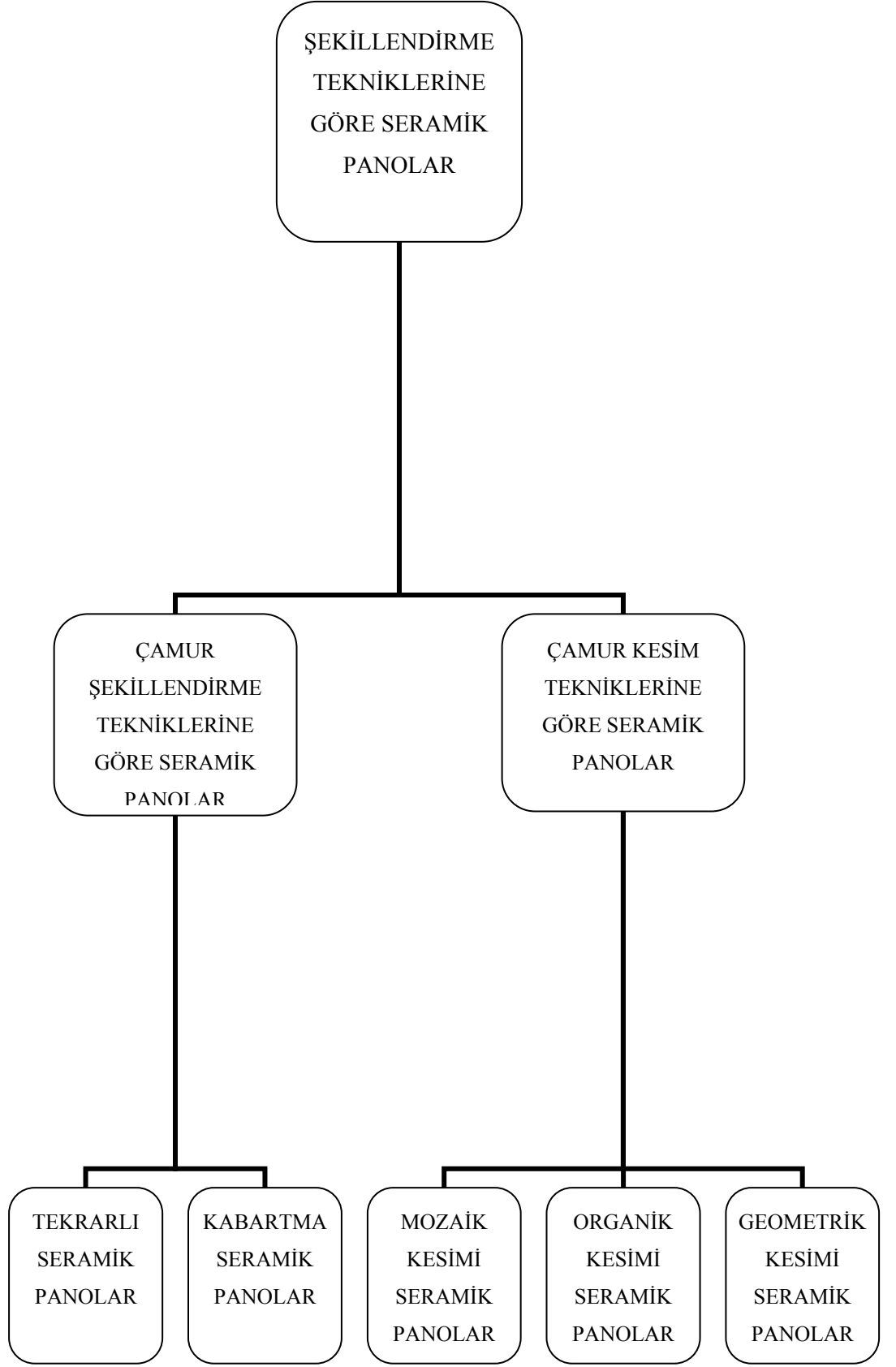

Resim 37: Seramik pano örneği, S.D.Ü. Rektörlük Binası İç Duvarı

4.3. Şekillendirme Tekniklerine Göre Seramik Panolar

Seramik uygulamasında izlenecek genel aşamalarda mekan seçiminden, çamurun seçimi ve üretim tekniğinin belirlenmesine kadar her şey önemlidir. Çamurun seçiminden sonra çamurun hangi şekillendirme tekniği ile üretileceği belirlenmelidir.

Çamurun şekillendirilme tekniği, çömlekçi çarkında, serbest, rölyefli vb. gibi şekillendirme teknikleri ürünün adlandırılmasında kullanılmaktadır. Panoların şekillendirilmesinden sonraki olan aşama kesim aşamasıdır. Seramik panolarda şekillendirme teknikleri, çamurun şekillendirilmesi ve çamurun kesim tekniğine göre sınıflandırılır. Çamurun şekillendirme tekniğine göre seramik panolar, tekrarlı seramik panolar ve kabartma seramik panolar olmak üzere iki ayrı başlıkta inceleyebiliriz. Çamur kesim tekniğinin ile şekillendirilen panoları ise, mozaik kesimli, organik kesimli ve geometrik kesimli seramik pano olmak üzere üç ayrı başlıkta incelenebilir.

Tablo1: Şekillendirme Tekniklerine Göre Seramik Panolar

4.3.1. Çamur Şekillendirme Tekniklerine Göre Seramik Panolar

Çamurun şekillendirme tekniğine göre seramik panolar, tekrarlı seramik panolar ve kabartma seramik panolar olmak üzere iki ana başlıkta sınıflandırılmıştır.

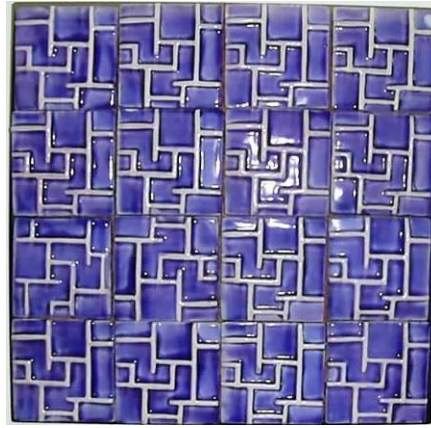
4.3.1.1. Tekrarlı Seramik Panolar

Tarihte en eski üretim tekniği olarak kullanılan panolardır. Tekrarlı seramik panolar, kenarlarından eklenerek çoğalabilen panolardır. Örneğin, kare ve dikdörtgen olan bir parça dört yönünden, üçgen olan bir parça üç yerinden eklenebilir.

Birimlerin birbirini biçim ve boyutta bütünleyerek çoğalması tasarımlara da kolaylık sağlamaktadır. Aynı birimler ile birden fazla seramik pano üretmek yaşanacak herhangi bir parça kaybı da kolaylıkla çözülebilir. Bu panolar çoğunlukla dış mekanlarda tercih edilmektedir.

Seramik panoların üretimi, alçı kalıba döküm çamuru ile plastik çamura baskı ve çivi birimli gibi çeşitli tekniklerdir.

Üretim yöntemi olarak alçı kalıp yöntemi ile yapılan seramik panolarda, birimin modeli şekillendirilerek alçı ile kalıp alınır. Kalıba döküm çamuru ile döküm yapılır. Döküm çamuru ile çoğaltılan seramik panolar, seri döküm yapılabilmesi için üretimde kolaylık ve hızlilik sağlanmaktadır. Üretilen birimler sağdan soldan eklenerek montajı yapılır.

Resim 38: Birim Tekrarlı Seramik Pano, Nanifer Enil

Başka bir yöntem olarak alçı kalıba baskı yöntemi ile çoğaltmadır. Alçı kalıbı alınan birim kalıbın tamamını dolduracak büyüklükte ve miktarda hazırlanması gerekmektedir. Birim kalıba baskı, el ve plastik tokmak yardımı ile kalıp içinde hava kalmayacak şekilde yapılır. Plastik çamur kalıp içinde hava kalmayacak şekilde yerleştirildikten sonra sistire yardımı ile fazlalıkları alınır ve yüzey düzeltilir. Kalıbın durumuna ve panonun karmaşıklığına bağlı olarak, panonun tamamlanma süresi değişmektedir. Üretim uygulaması oldukça kolay olan bu teknikte dikkat edilecek en önemli husus, kalıbın periyodik olarak kontrol edilmesidir. Kilin köşeleri kalıptan ayrılmaya başladığında panonun parçaları kalıptan çıkarılacak duruma gelmiştir. Bu süreçte çamur kalıptan çıkarılmadığı takdirde çatlama oluşacak ve üretim güçleşecektir (Hoşnut, 2006:45).

Resim 39: Alçı Kalıba Baskı Tekniği ile Üretilen Seramik Pano, Nanifer Enil

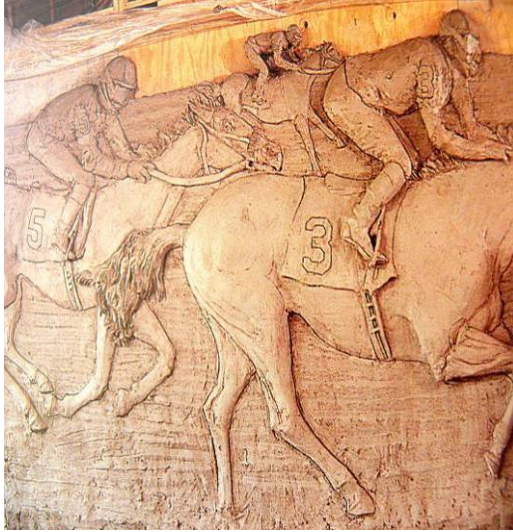
Basit açık ve yüzeysel panolar kompleks ve derin olanlara oranla daha çabuk hazır olurlar (King, 1999:126). Çivi birimli seramik panolar, tarihte ilk seramik panolardır fakat günümüzde kullanılmamaktadır.

4.3.1.2. Kabartma Seramik Panolar

İnsanoğlunun çamura ilk şekil verilmesiyle üzerine uyguladığı dekoratif amaçlı kabartma panolar yapılmaya başlamışlardır. Plaka yüzeyine yapılan rölyef çalışmaları yüksek şekilde veya çukur şekilde yapılır. Kabartma pişmiş topraklar, yüksek kabartmalı ve alçak kabartmalı olarak iki ana sınıfta toplamak mümkündür.

Yüksek kabartmalı seramik panolar, zemin plakası üzerine tasarıma uygun olarak çamur eklenerek yükseltilen ve şekillendirilen seramik panolardır. Günümüzde bu teknik ile üretilen panolar hem iç mekanda hem dış mekanda kullanıldığı için daha çok tercih edilmektedir.

Yüksek kabartılı seramik panolar, yüzeyde hacim oluşturduğundan dolayı, günümüzde çok fazla tercih edilen teknikler arasında yer almaktadır. Genel anlamı ile artistik seramik panolar olarak da tanımlanmaktadır.

Resim 40-41: Yüksek Kabartılı Seramik Pano Örneği, Bruce Howdle

Bütün bir panoyu çalıştıktan sonra en önemli işlem olan kesim düşünülür. Burada en önemli nokta, kompozisyonun kesim çizgileri ile yaralanmamasına ve montajdan derzler kapatıldığında kesim yerlerinin belli olmamasına olanak verecek bir plan yapabilmektir (Yılmabaşar, 1980:137).

Alçak kabartmalı seramik panolar, daha kolay ve sonuca daha hızlı giden bir yöntem olduğundan sıklıkla tercih edilen tekniklerden biridir. Üretim tekniği ile iki yoldan uygulanabilmektedir. Birinci teknik, model oluşturularak alçı kalıbı alınıp kalıplara çamur basarak, diğer yöntem ise plaka şeklinde çamurlar açılarak tasarıma uygun yerlerin uygun aletlerle oyularak alınmasıyla üretilebilir.

Resim 42: Alçak Kabartılı Seramik Pano Örneği

4.3.2. Çamur Kesim Tekniklerine Göre Seramik Panolar

Seramik pano üretiminde en önemli aşamasından olan çamur kesme teknikleridir. Çamur kesme tekniklerine göre seramik panolar mozaik kesimli, organik kesimli ve geometrik kesimli olmak üzere üçe ayırmak mümkündür.

4.3.2.1. Mozaik Kesimli Seramik Panolar

Mozaik Panolar; 13.yy Anadolu Selçuklu mimarisinde yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir.

Seramik, dışta kalan yüzü sırlanmış dört köşe tuğlalar halinde hazırlanıp farklı renklerle duvarda motifler elde etmek üzere kullanılabilceği gibi, değişik renklerde büyük plakalar hazırlanıp bunlardan kesilen parçaların yan yana getirilmesi ile de pano oluşturulabilir (Yılmabaşar, 1980:147).

Mozaik kesimli seramik panolar, düz çamur plakalara hazırlanan tasarımın aktarılması ve çizgisel olarak kesilmesidir. Özellikle uygulama da mozaik parçalarının büyüklüğü küçüklüğü önem kazanmaktadır. Bu tür yüzeylerde mozaik parçalar oldukça küçüktür. Günümüzde birim tekrarlı seramik pano üretimine uygunluğundan dolayı fazlaca kullanılan ve tercih edilen üretim teknikleri arasındadır. Özellikle yer döşemelerinde ve dış cephe duvar kaplamalarında kullanılmaktadır.

Pişmiş seramikten kesme mozaik uygulamaları geometrik yüzeyler oluşturmada iyi sonuçlar vermekte olup yaş çamur üzerinden kesme mozaik panolarda ise istenilen tasarıma uygun tüm görünüm elde edilebilmektedir (Hoşnut, 2006:50).

Resim 43: Mozaik Kesimli Pano Örneği

4.3.2.2. Organik Kesimli Seramik Panolar

Organik kesimli seramik panolar, tasarımının bütünlüğünü bozmamak için eğri çizgilerden oluşur. Bu panoların montajında, derzler yüzeyde çizgisel etkiler oluşturur. Derzlerin vermiş olduğu bu etkiyi göz önünde bulundurarak tasarımın o şekilde yapılması belirlenmelidir.

Bütün bir panoyu çalıştıktan sonra, en önemli nokta kompozisyonun kesim çizgileriyle yaralanmamasına ve montajda derzler kapatıldığında kesim yerlerinin belli olmamasına olanak verecek bir plan yapabilmektedir. Montaj yapılacak yüzeyin yüksekliği, sağlamlığı ve görselliği yüzeydeki tasarımın yapısı seramik parçaların kesim büyüklükleri etkileyecektir. Ancak plakaların ufak olması, keskin köşeli parçaların oluşmaması tercih edilir (Yılmabaşar, 1980:137).

Bu panolarda kesim çizgileri formların bütünlüğünü bozmadan organik olarak panonun yüzeyine katkı sağlayacak şekilde yapılır. Kesilecek parçaların eşit büyüklükte olmalarına dikkat edilmelidir. Kesildiğinde sayıca fazla miktarda parça elde edileceğinden ve farklı parçalardan meydana geleceğinden parçaların numaralandırılması, montajda kolaylık sağlayacaktır.

Resim 44: Organik Kesimli Seramik Pano Örneği

4.3.2.3. Geometrik Kesimli Seramik Panolar

Geometrik kesimli seramik panoların tarih öncesi çağlardan günümüze kadar üretimi sürmektedir. Yüzeyde bütünlüğün bozulmaması için gereken tasarımlarda tercih edilmektedir. Yüzeyde durgun bir görünüm sağladığından panonun göze hitap etmesi bakımından olumsuz bir tekniktir. Fakat pano üzerinde Birden fazla geometrik birimin kullanılması ile durgun olan görünümü ortadan kaldırılır.

Resim 45: Geometrik Kesimli Seramik Pano Örneği, S.D.Ü. Rektörlük duvarı

Geometrik kesimli seramik panolarda, kare, dikdörtgen gibi geometrik yüzeyli alanlarda tuğla kesimi ya da yüzeye uygun birimler esas alınarak yapılan birim tekrarlı geometrik kesimli panolardır. Yüzey eşit parçalara bölünerek geometrik olarak kesimi yapılır (Hoşnut, 2006:54). Üretim tekniği olarak çağdaş seramik pano olarak günümüzde kullanılmaktadır.

Resim 46: Geometrik Kesimli Seramik pano örneği, S.D.Ü Kültür Merkezi iç Duvarı

4.4. Seramik Pano Uygulamasında Genel Aşamalar

Seramik pano uygulamasında, mekanın çözümlenmesinden sonra izlenecek genel aşamalar; seramik panonun tasarımı, çamur seçimi, üretim tekniği seçimi, pişirimi ve montaj işlemleridir.

Mekanın belirlenmesinden sonra, seramik panonun uygulanacağı alana uygun eskiz çizimleri yapılarak şablonlar oluşturulur.

Tasarımı oluşturulan panonun, çamur seçiminde önemlidir. Eğer dış mekana yapılacak bir pano uygulaması ise çamurun dayanıklılık özelliği göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun içinde daha çok şamotlu çamur kullanılır. Eğer pano, iç mekana uygulanacaksa daha çok döküm çamuru ve kırmızı çamur tercih edilir.

Uygulamaya göre çamur üretilerek 900⁰C bisküvi ve 1040⁰C 'de sır pişirimleri yapılır. Panonun montajı için, günümüzde duvar ve yer montajlarında üretilmiş seramik yapıştırıcıları kullanılmaktadır. En çok kullanılan seramik yapıştırıcısı olarak serakol tercih edilmektedir. Hem iç mekan hem dış mekan montajlarında tercih edilmektedir. Yapıştırması biten panonun kesim yerlerinin su almaması ve göze güzel görünmesi açısından derz dolgusu yapılır.

4.4.1. Mekan Çözümlemesi

Mekan olarak, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümüne pano uygulanmıştır.

Seramik panonun uygulanacağı duvar, bina içinde, üçüncü katın penceresinin altından başlayarak iki pencerenin arasına yapılması karar verilmiştir. Mekan oldukça boş olduğu için ve büyük bir duvar boş görüldüğü için boyutları boydan 6 m, enden 4 m olarak belirlenmiştir.

4.4.2. Uygulanacak Tasarımın Belirlenmesi

Bu çalışmada belirli bir mimari mekanın duvarına seramik pano uygulanmasıdır. Bu çalışmaya başlanmadan önce mekan üzerinde araştırmalar yapıldı. Bina içinde hangi duvara yapılacağı ve bu duvarın ne kadar alanına panonun uygulanacağını belirlenmiştir (Resim 67).

Tasarıma başlamadan önce mekan ve pano arasındaki ilişkinin saptanması amacıyla, nasıl bir pano çalışması olacağını araştırılmıştır. Mekanın işlevi, mekanın nasıl bir ortam olduğu (iş ortamı, eğlence ortamı vs.) ve uygulanacak panonun mekan açısından renk uyumu dikkate alınarak tasarım yapılmıştır.

Konu Yalvaç Müzesi'nde sergilenen Tunç çağına ait eserler olduğu için, çağdaş seramik pano uygulamasına uygun bir tasarım düşünülerek planlanmıştır. Yalvaç Müzesi'nde Tunç Çağı M.Ö. 3 binyıl öncelerine ait kesik gaga ağızlı testi formundan yararlanarak dış hatlar belirlenmiştir. İki ayrı parçadan oluşan panonun ilk bölümü testi formunun ağız kısmını oluştururken ikinci bölümü kulp kısmıdır.

İlk parçanın boyu 4 m 50 cm'dır. On bir ayrı plakadan oluşmaktadır. On altı tane Yalvaç Müzesi'nde bulunan pişmiş toprak formların örnekleri plaka yüzeyine bezeme olarak çalışılmıştır. Plaka üzerine yüksek kabartma tekniği ile birlikte alçak kabartma tekniği de kullanılmış olup bu dönemde kullanılan astarlar ile kap formlarının bezemesi yapılmış ve zemin renklendirilmiştir.

İkinci parça aynı şekilde 4 m 50 cm uzunluğundadır. On iki parça plakadan ve yirmi iki pişmiş toprak eserden oluşmaktadır. İlk parçadan daha yüksek kabartma yapılmıştır ve zeminde kullanılan astar rengi ilk parçaya göre daha koyudur bunun nedeni, ışığın geliş açısıdır.

Tasarımda, müzede bulunan pişmiş toprak form ve yüzeylerindeki bezemeler uygulanmıştır. Çanaklarının yüzeyine kırmızı, siyah, mavi ve yeşil renkte astarlar kullanılmıştır. Pişmiş toprak da sır uygulanmadığı için çağdaş bir tasarımla şeffaf sır uygulanmıştır.

2.4.3. Eskiz Çalışmaları

Çağdaş bir seramik pano yapmak amacıyla başlanan bu çalışma, Yalvaç Müzesi eserlerinden yararlanarak farklı bir boyut kazandırmak amacıyla eskiz çalışmalarına başlanmıştır.

1. Eskiz: İlk olarak birim tekrarlı seramik pano uygulaması düşünülmüştür. Dikdörtgen veya kareden oluşan plakalarının bir tarafı düz diğer tarafı pişmiş toprak eserlerden oluşan formların kabartılarak şekillendirilmesiyle uygulama yapılmıştır. Bu formlar üzerine bezeme tasarlanmıştır (Resim 68).

2. Eskiz: Yalvaç müzesinde Tunç Çağı M.Ö. 3 binyıl öncelerine ait kesik gaga ağızlı testi formlarından yararlanarak yüksek kabartmalı seramik pano tasarımı

yapılmıştır. Üst tarafta testi formu alt tarafında seramiğin ateşle olan bağımlı anlatmak için alevler düşünölmüştür. Bu plakaların içerisine yine müzeye ait formlar kabartma şeklinde tasarlanması planlanmıştır (Resim 69).

3. Eskiz: İkinci eskiz çalışmasından yola çıkarak kesik gaga ağızlı testi görüntüsü verilen eskiz çalışmasında ilk eskizdeki birim tekrarlı bir tarafı düz bir tarafı formdan oluşan kabartma plakalar düşünölmüştür. Bu eskiz çalışmasına ayrıca birim tekrarlı plakalardan oluşan formların kabartma olarak uygulandığı ve dikey ya da yatay bir şekilde kesildiği pano parçaları da düşünölmüştür. Pano parçaları arasında boşluk bırakılarak göz ile tamamlama yapılacağı düşünölmüştür. Sadece form uygulamalarıyla değil ara ara formlar üzerindeki bezemeler koyularak zenginleştirilmiştir (Resim 70).

4. Eskiz: Üçüncü eskizdeki tasarımlar uygulanarak dış görünüşteki gaga ağızlı form daraltılarak çizilmiştir (Resim 71).

5. Eskiz: Dördüncü eskizdeki dış görünüşteki kesik gaga ağızlı testinin daraltılması kullanılarak düz plakaların yüksek kabartmalı seramik pano tekniğinden yola çıkarak tasarım yapılmıştır. Her plaka arasında boşluk bırakılarak alanı kullanma ve dolu gösterilmesi sağlanmıştır. Çağdaş seramik pano tasarımına uygun olarak bu eskiz tercih edilmiş ve uygulaması yapılmıştır (Resim 72).

6. Eskiz: Uygulanan seramik panonun ölçülerinin belirlenmesidir (Resim 73).

4.4.4 Uygulama

Yalvaç Müzesi'nde bulunan bütün Tunç çağına ait pişmiş toprak eserler incelenip, mekana uygun pişmiş toprak seramiklerden oluşan tasarım belirlenmiştir. Tasarımın öncelikle şablon hazırlanmasıyla birlikte yöre çamurunun hazırlanıp şekillendirilmesi, astarlanması, bisküvi ve sır pişirimlerinin yapılması ile seramik pano duvara montaj edilerek uygulama tamamlanmıştır.

4.4.4.1. Şablon Hazırlama

Tasarımın belirlenmesinden sonra 4 m 50 cm boyutlarında gaga ağızlı testi şeklinde çizim yapılmış ve şablon hazırlanmıştır. Bu şablon eşit bölümlerde 35 cm genişliğinde kesilmiştir (Resim 76).

Resim 47: Şablon Hazırlanırken

4.4.4.2. Çamurun Şekillendirilmesi

Seramik pano uygulamalarında tasarımdan sonra, tasarımın uygulanacağı çamurun ve uygulama tekniği önemlidir. İyi bir tasarımda uygulanan yanlış çamur ve üretim tekniğinin yanlış seçilmesi uygulamada olumsuz sonuçlar oluşturmaktadır.

Çamur, kil yataklarından kazılarak alınan, alüminyumoksit, silisyum oksit ve kimyasal birleşik halinde su içeriğinden oluşan mineraldir. Seramik panonun uygulanması için Yalvaç ilçesinde bulunan kil yataklarının araştırılmıştır. Yöre kilinin seramik pano için uygunluğu saptanmıştır.

Çamur ilk başta iyi bir şekilde yoğrulması gerekmektedir. Yoğurma işlemi, bir çamur kütesini elle çevirerek bastırarak karıştırma yöntemidir. Amaç çamuru homojen hale getirmek ve içindeki hava kabarcıklarını çıkarmaktır. Çamur içinde hava kabarcıkları, fırınlama sırasında buldukları yerden dışarı çıkacak ve patlayarak hem seramik ürüne hem de fırın içerisindeki diğer ürünlere zarar verebilir.

Pano tasarımında plaka yöntemi ile şekillendirilme yapılmıştır. Tüm zeminin eşit kalınlıkta olması için 2 cm kalınlığında iki çıta arasında plakalar açıp şablonlara göre kesilmiştir. Kesilen plakalara tasarımdaki pişmiş toprak kaplar çizilerek balçıkla çamur eklenip yüksek kabartılı seramik pano tekniği uygulanmıştır.

Resim 48: Yöre Toprağı İle Plaka Açılması

Resim 49: Yöre Toprağı İle Açılan Plakalar

Resim 50: İki Çamurun Birbirine Pekişmesidir

Resim 51: Yüksek Kabartmalı Seramik Pano Yapımı

4.4.4.3. Bezeme

Bezeme, mimarlık ürünü ve her tür kullanım eşyası üzerinde süslemek amacıyla yapılan çalışmaların tümü (Saltuk, 1993:39). Seramik dekorunda uygulanan birçok bezeme tekniği vardır. Bu bezeme teknikleri tarihi süreç içerisinde pek fazla değişikliğe uğramadan süre gelmiştir (Gürdal, 2009:68).

Tarihin başlangıcından bu yana insanoğlu, çamurdan biçimlendirdiği nesnelere bezeyerek zenginleştirmiştir. Çamur şekillendirme tekniklerinden biri olan sucuk yöntemiyle yapılan kaplarda izler ve çentikler basit bezemelerle kabın üretiminde yapılmaktaydı. Kapların renklerinden farklı renkte çamurla sıvayan yüzeye kazıma tekniği ile motifler yapılmaktaydı. Bazen de değişik renkli çamurlarla fırça yöntemiyle kabın yüzeyi bezenirdi.

Eski çağlardan beri, çamuru en basit şekilde bezeme yöntemi, yaş veya deri sertliğinde iken bir alet veya nesne, değişik derinliklerde çamur yüzeyine bastırılır ve batırılır. Bu işlem ellerin çok çeşitli yollarla kullanımını da içerir; doğadan toplanmış nesnelere; tohumlar, kaya parçaları, deniz kabukları, yaprak ve çiçekler yarımca atık nesnelere çivi, vida, tel vb. bu amaçla kullanılabilir (Peterson, 2009:118).

Müzedeki bulunan pişmiş toprak kaplarının yüzeyindeki bezemeler, zemine ve plaka üzerine kabartma yapılan formların yüzeyine uygulanmıştır. Çizgisel, zigzag, üçgen, su dalgası ve çeşitli şekillerde bezemeler yapılmıştır.

Resim 52: Bezemeleri Uygulanması

Resim 53: Bezemeleri Uygulanması

4.4.4.4. Astarlama

Astarlı pişmiş topraklara ilk çağlardan günümüze kadar farklı kültür ve yerleşim merkezlerinde rastlanmaktadır. En eski ve en yaygın süsleme yöntemlerinden biri olan astarın ilk örneklerini Anadolu'da görülmektedir. İlk astar boyası, anıtsal boyuttaki duvar resmi örneklerinin ve pişmiş toprak kaplarda kırmızı

aşı boyası ile resmedilmiştir. Demirli kırmızı kil kullanılarak geometrik desenler perdahlanmış mükemmel örnekleri bulunmaktadır.

Astar; seramik yüzeyleri renklendirmek ve bezemeli formlara estetik bir görünüm kazandırmak amacıyla kullanılan renkli kil tabakalarına verilen addır.

Seramikte astar olarak bilinen madde, kuru kil ve suyun eşit oranlarda karıştırılması ile elde edilen, yarı sıvı, akıcı, ince taneli, uygulandığı seramik ürününün yüzeyinin rengini değiştiren, ürüne bazı dekoratif değerler katan renkli kil tabakası olarak tanımlanan seramik çamurudur. Astar bir seramik ürününün yüzeyine uygulandığında onun rengini değiştiren ürüne bazı dekoratif değerler katan renkli bir kil tabakasıdır. Dekorlama, yöntemlerinin en önemlilerinden biridir (Çobanlı, 1996:5).

Astar su ve kilin homojen karışımından oluşurlar. Kullanım amaçları ise ürüne renk vermek estetik bir görünüm kazandırmak ve düzgün yüzeyli dokular oluşturmaktır. Kil ve suyun karışımı astarsa da; renk vermek, kuruma ve pişme sırasında astarın gövde ile uyumunu sağlamak ve gerekirse üstteki sır ile pekişmesini sağlamak için içine bir takım katkı maddeleri katılabilir (Gürdal, 2009:15).

Astar ile yapılan dekor yöntemleri şunlardır;

a) Sgraffito: Parça yüzeyine zıt renkte sürülen astardan, ince ince kazınarak elde edilen dekorasyon sistemidir. Bu teknikte en önemli unsur şekillerin ince işlenmiş olmasıdır. "İtalyanca'da "kazınmış" anlamına gelen sgraffito bir astar kazıma tekniğidir. Sgraffito ürün, genelde deri sertliğinde, zıt renkli astar örtü hafif nemini çekip, el ile tutulacak hale gelince yapılır. Tasarlanan süsleme demir uçlu, tahta ya da plastik modelaj kalemleri ile kazınarak ortaya çıkarılır. Astarın kuruduğu durumlarda da kazıma yapılabilir. Bu durumda kullanılacak kazıma aletinin keskin uçlu olması pürüzsüz, keskin bir çizgi oymayı sağlayabilir. Böylece alttaki kille rengi de kullanılarak iki renkli süsleme yapılmış olur.

Kazımda kullanılan farklı aletler, astarın yaş ya da kuru halde kazınması farklı dokusal etkiler oluşturur. Çok yaş yüzeyde yapılan kazıma toplanma ve topaklanmalara, kuru yüzeyde yapılan kazıma ise kıvrak ve pürüzlü bir zemin oluşmasına neden olur. Bu tekniğin en önemli unsuru şekillerin ince, temiz, pürüzsüz bir şekilde kazınmış olmasından kaynaklanır. Kazınan geniş yüzeylerde ince kazıma

izlerini belirtmek gerekir. Astarlı ürün, kazıma işleminden sonra kurutulur, bisküvi pişirimi yapılır, ardından genellikle şeffaf bir sırla kaplanarak, tekrar istenilen ısıda pişirilir. Şeffaf sır renklendirilerek kullanıldığında, ana yüzeyin de rengini etkilediğinden farklı şeffaf sırlar altında aynı astar farklı etkiler oluşturur (Çobanlı, 1996:18).

b) Mishima: Astar kalkma tekniği olarak bilinen mishima tekniği, Desen deri sertliğindeki parçanın üstüne bir alet yardımıyla kazınır. Daha sonra, kazınarak yapılan boşluklar astarla doldurulur. Parça elle tutulacak sertliğe gelince, çelik sistire ile üstte kalan astar kazınır.

c) Akıtma ile yapılan süsleme yöntemleri: Akıtma yöntemi genellikle yaş çamurda kullanılır. Endüstriyel üretimde özellikle karo'da yürüyen bant üzerinden akıtılmaktadır. Normal koşullarda hazırlanan, yoğunluğu belirlenen astar bir kap üzerine alınır. Genişçe boş bir kap üzerinde elle tutulan ürün üzerine diğer elle seri şekilde astar akıtılır. Akıtma işlemi gerektiğinde yavaş yapıldığında astar ürün tarafından daha çok emileceğinden kalın astarlanır. Kuruma ve pişirme sırasına dökülme, pullanma ortaya çıkar (Çobanlı, 1996:21). Pişmiş toprak ürünün şekillendirilmesinde kullanılan çamurun zıt rengi bir astar üzerine farklı astarların puar gibi akıtma aletleri kullanılarak yapılan süslemedir.

d) Püskürtme dekorları: Çok ince öğütülüp hazırlanan astarların basınçlı hava tabancası (pistole) ile dekorlanacak ürünlere püskürtmesiyle yapılan dekordur. Komrasör yardımıyla uygulanmaktadır.

e) Mum ve Parafin dekorları: Mum ile astarlama tekniğinde, astarlanacak olan parçada astar alması istenen bölgeler, erimiş mum veya parafin ile kapatılır. Mum veya parafin ile kaplı bölgeler astarlama sırasında astar almayacaklarından, oralarda astarsız yüzeyler elde edilir. Bu teknikten astarlı parçaların dekorlanmasında da yararlanır. Endüstriyel üretime, özellikle kiremitle uygulanabilen bir astarlama yöntemi daha vardır. Bu yöntemle parçalar yürüyen bantta, döne bir tablada merkezkaç kuvveti yardımı ile fişkırın astar ile astarlanır (Arcasoy, 1980:146). Astar istenilmeyen bölgeye uygulanır, pişme sırasında mum eriyerek mumlu kısım astarsız kalır.

f) Alçı kalıp içine astar ile Resimlendirme: Dökümden önce alçı kalıplar içerisine fırça ya da puar akıtma ile yüzeysel dekoratif etkiler yapılır.

g) Macho dekorları: Ağaç desenlerini andıran reaktif bir yapıdır.

h) Ebru ve Mermer dekorları: Çömlekçilerin çok kullandığı bir tekniktir. Parça önce astara batırılır daha sonra bu parça torna üzerinde döndürülürken açıktan koyuya çeşitli astarlar çizgi halinde sıkılır. En son siyah astarı koyuca sıkarak yüzeye daha önce atılan astarların akması sağlanır. Burada en önemli nokta; astarların krema koyuluğunda ve aynı kuruma küçülmesine sahip olmasıdır (Yılmabaşar, 1980:78). Hafif çukur tabak, kase gibi Çanakkale seramiklerinin yüzeyinde görülen astarlama teknikleridir.

ı) Benekleme yöntemi: Ucu sivri ahşap, metal veya benzeri aletler astarlara daldırılıp, sonra hızlı bir şekilde ürün yüzeyine benekler yapılır. İki sivri uçlu alet beneklemeyi hızlandırır. Fırça dekorlarıyla zenginleştirilir.

i) Perdah Yöntemi: Astar ve üzerine uygulanan bünye henüz yumuşak ve deri sertliğinde iken, yüzeyin düzgün sert çakıl taşı veya metal kaşık ile parlatma yöntemidir.

j) Şablon Dekorları: Daha kalıcı şablonlar bu amaçla satılan şablon kâğıtlarından, kuşe kâğıdından da olabilir. Bu şablonlar düz yüzeylerde daha iyi sonuç verir. Üzerlerine pistole ya da fırça ile astar sürüldüğünde daha dayanıklıdır. Bisküvi üzerine uygulanacak şablon kâğıtların arkaları yapışkan olmalıdır. Geniş su bantları ve yapışkan kâğıtlar bu amaçla kullanılabilir. Kesilerek hazırlanmış kağıt desen şablonları, ıslak sünger ile nemlendirilir. Deri sertliğindeki ürün üzerine yapıştırılır ve nemli sünger veya el ile bastırılır. Astar daldırma, akıtma, püskürtme veya fırça yöntemiyle yüzey üzerine uygulanır. Astar kuruduktan sonra kağıt parçaları dikkatli bir şekilde çekilerek çıkartılır. Eğer astar sulu olursa, astarın içindeki oksitli çözelti kâğıdın kenarlarından sızabilir. Sızmayı önlemek için astarın kıvamını iyi ayarlamalı, şablon kâğıdın iyice yapışması sağlanmalıdır. Kâğıt şablonlar ile karışık tasarımlar yapılabilir. Sgraffito, mumlama, fırça dekorları bir arada kullanıldığında, diğer yöntemler ile elde edilmesi mümkün olmayan efektler elde edilebilir.

k) Fırça Dekorları: Fırça ile astarlama, geçmişten bu güne en çok uygulanan ve en iyi sonuçların alındığı bir dekorlama tekniğidir. Desen, serbest fırça ile uygulanır. Kuru ve bisküvi pişirimi yapılmış ürünlerin astarlanmasında kullanıldığında daha iyi sonuç verir. Yaş çamur üzerinde, astar yeterince emilemeyeceğinden, fırça izi oluşur. Çamurun tümünü ya da yer yer astarlamak mümkündür. Astarlanacak yüzeyin özelliğine ve süslemeye göre çeşitli kalınlıkta, sert kıllardan yapılmış özel astar fırçaları kullanılabilir.

Fırça ile dekorlama iki farklı teknikte incelenebilir. Sıraltı tekniği ve sır üstü tekniği dekorlarıdır. Sıraltı tekniğinde, yaş çamur üzerine astarlama yapıldıktan sonra bisküvi pişirimi yapılır ve sır uygulanır. Sır üstü tekniğinde ise, sır pişirimi olan yüzeye astarlama yapılarak pişirim yapılır.

Pano çalışmasında kullanılan astarlar, bakıroksit (siyah), demiroksit (kırmızı), manganoksit (bordo), kromoksit (yeşil) ve kobaltoksit (mavi) hammaddelerinden yapılmıştır.

Hazırlanan bu astarlar, zemine siyah astar formlara kırmızı, bordo, yeşil, mavi renkte astarlarla zemine fırça yardımı ile uygulanmıştır.

Uygulanan astar reçetesi; (Siyah astar)

% 60 Özlü kil

% 20 Feldispat

%10 Silis

% 10 Bakıroksit

Resim 54: Fırça Çeşitleri

Resim 55: Astar Uygulama

4.4.4.5. Dip alma, Kuruma ve Rötüş

Şekillendirilen pano parçalarının deri sertliğine gelinceye kadar bekletilmiştir. Biçimlendirilen ürünün kısmen kuruduktan sonraki haline seramikte deri sertliği denir. Bu aşamada suyun büyük bir kısmı uçmuştur, ama içerisinde hala %12-15 nem vardır ve esneklik azalmıştır. Dekoratif parçalar eklemek, oymak, kulp takmak için en uygun zaman çamurun deri sertliğinde olmasıdır. Deri sertliğine gelen pano parçalarının dipleri dip alma aletleri ile alınarak içerisinde kalan hava kabarcıklarının fırında patlama riski yok edilmiştir.

Resim 56: Dip Alma Aletleri

Resim 57: Dip Alma

Dipleri alınan plaka parçaları ızgaralara koyularak kurumaları için bırakılmıştır. Kuruyan pano parçaları hava ile temas ettiği andan itibaren su kaybeder, sertleşir ve küçülmeye (çekmeye) başlar. Kurumaya başlayan pano parçaları tel ile yavaş yavaş yüzey temizlenerek doku verilmiştir. Temizlenme sırasında çukur kalan yerlere astar girdiği için derinlik etkisi verilmiştir.

Resim 58: Izgara Üzerinde Pano Parçalarının Kurumaya Bırakılması

4.4.4.6. Bisküvi Pişirimi

Bisküvi pişirimi, kullanılan çamurun özelliklerine göre değişen ısılarda yapılmaktadır. Seramik ürünün yüksek ısıda, pişirime girdiğinde sert, suya dayanıklı ve kimyasal maddelere dayanıklı bir ürün elde edilmesi işlemine bisküvi pişirimi denir. Ateş Arcasoy (1980:90)'a göre, seramik pişirimi, şekillendirilmiş ve kurutulmuş yarı mamulün, bir program içinde ısıtılması ve oluşan seramiğin gene bir program içinde soğutulması işlemidir.

Bisküvi pişirimi, sırlı pişirimde panonun uğrayacağı bozukluklar önleyerek sırlama sırasında kolaylık sağlayacaktır. Çamur içindeki organik yanmalardan kaynaklı gazların bünyeyi terk etmesi ilk pişirimde görülmektedir. Bu pişirim sırasında, seramik panodaki üretim hatalarından kaynaklanan bozukluklar çıkarsa pano bitmeden kısa zamanda bu sorunlar çözülebilir.

Bisküvi pişiriminden önce seramik panonun içerisinde bulunan nemi atması gerekmektedir. Eğer pano yeterince kurumamış ise içindeki nem buhara dönüşerek bünyeden ayrılması zorlaştığı için çamur bünyede çatlaklara neden olabilir.

Kuruyan pano parçalarının ilk pişirimi yani bisküvi pişirimi de yavaş ısıtma aşaması, suyun buharlaşması için yapılır. Kurutma sırasında fırın 100⁰C de ise su buhara dönüşerek panoyu çatlatır. Bunu önlemek için fırın kapatılarak buhar çıkışı bir süre bekletilir. Sıcaklık 200⁰C'ye geldiğinde çamur içinde bulunan organik malzemeler çürümeye başlar. Fırının içerisindeki sıcaklık 573⁰C olduğunda seramik pano çamuru kimyasal değişime girmiştir. 780⁰C den 900⁰C arasında çamur içerisinde bulunan karbon ve sülfür yanar ve gaz olarak çıkar. Bütün karbon, seramik pano bünyesini terk ettiğinde seramiğin bisküvi pişirimi tamamlanmış olur. Bisküvi pişirimi tamamlanmış olan fırının soğuması beklenmelidir. Soğuma oldukça yavaş yapılmalıdır.

Resim 59: Bisküvi Pişirimi Olan Pano Parçaları, Fırın Boşaltımı

4.4.4.7. Sırlama ve Sırlı Pişirim

Pişmiş toprak, pişmiş toprak demektir. Sırsızdır. Bu tez çalışmasında çağdaş bir tasarım uygulandığı için sır kullanılmıştır.

Seramik pano pişirimlerinde ikinci pişirim, sır pişirimi olarak adlandırılmaktadır. Arcasoy (1980:162)'a göre, sır seramik çamurunu ince bir tabaka şeklinde kaplayarak onun üzerinde eriyen cam ya da camsı bir oluşumdur. Sırın seramik yüzeydeki en önemli katkıları;

- a) Üzerine çekildiği çamuru sıvılardan ve gazlardan koruyup yalıtım,
- b) Çamur üzerinde parlak ve kaygan bir yüzey oluşturmak
- c) Renkli pişme gösteren çamurların üzerinde örtücü bir tabaka oluşturmak
- d) Seramik yüzeyine renk ve doku özellikleri getirilerek estetik değerini arttırmak
- e) Sır altına uygulanan dekorasyonu koruyup dış etkenlerden yalıtımdır.

Seramik, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte birçok sır fırınlama tekniği uygulanmıştır. Isı için elektrik, gaz, odun ve diğer katı yakıtlar kullanılmıştır. Fırınlama yöntemi olarak oksidasyon, reduksiyon (raku, sagar ve tuz pişirimleri) gibi değişik yüzeyler elde etmek için birçok pişirimler uygulanmaktadır. Bu pişirim

tekniklerinin içinde en çok kullanılan, elektrikli fırınlarda oksidasyonlu pişirimlerdir. Seramik pano üretiminde en çok tercih edilen sırlı pişirim tekniğidir.

Bisküvi pişirimi olan pano parçaları sırlamaya hazır hale getirilmiştir. Sır, öğütülmüş cam, kil renk veren malzemeler ile suyun karışımından oluşur ve seramiğin yüzeyinde su geçirmeyen, düzgün parlak bir tabaka oluşturur.

Sırlama yöntemleri çok çeşitlidir; daldırma, akıtma, püskürtme, fırça, süngerler ya da bu yöntemlerin birlikteliği ile uygulanır.

a) Daldırma: Kabın her yanı tek renk olacaksa, tamamı sır kabına daldırılır ve bekletmeden çıkarılır. Daldırılan parçanın içi ve dışı tamamen sırla kaplanır. Sır kurur ve tebeşiri tozunu andıran görüntüye sahip olur.

b) Akıtma (Dökme): Kaplarının içlerini sırlamada kullanılan yöntemdir. Sırlanacak kabın içerisinde sır dökülerek kabı döndürülerek her yanının sır alması sağlanır ve bekletmeden artan sır boşaltılır.

c) Püskürtme: Bir püskürtme tabancası kullanılarak parçanın sırlanmasıdır. Sır uygulama yöntemleri içerisinde en çok tercih edilen ve başarılı sonuçlar alınan bir yöntemdir. Genellikle kabın içi, önce dökme yöntemiyle sırlanır ve dışına püskürtme yapılır.

d) Fırça ile sırlama: Fırça darbeleri istenilen bir çalışmada kullanılabilir.

Sır fırınlaması bisküvi fırınlamasına göre daha karmaşıktır. Sır pişirimi, bisküvi fırınlamasından sonra sırlanmış seramikler ikinci defa 1040⁰C'de fırınlanır. Stoneware⁶ ve porselenler için 1250-1280⁰C'dir. Seramikler birbirlerine değmeyecek şekilde yerleştirilmelidir. Fırınlama sırasında sır erir ve seramiğin yüzeyini kaplar. Bu aşamada sır erir ve panoya çıkmamak üzere yapışır. Fırının bir saat için tüm kapakları açık ve fırın kapağı yaklaşık 5 cm aralık tutularak pişirime başlamak gereklidir. 1 saat sonra bütün kapaklar kapatılarak pişirime devam edilmeli ve pişirim en az 7-8 saat sürdürülmelidir. Bu süre fırının büyüklüğüne ve doluluğuna göre değişebilir. Ancak seramik panoların sır pişirimi en az 7-8 saat sürdürülmelidir.

⁶ **Stoneware:** Gözeneksiz ve geçirimsiz seramik ürünleri sınıfında yer alan, 1200 ⁰C ve üzerinde pişirilen pekişmiş seramik ürünler. Pekişmiş çini.

Fırınlama istenilen sıcaklığın üstüne çıkarsa sır kabarcıklaşır ve akar; istenilen sıcaklığın altına düşerse pütürleşir ve oluşmaz.

Seramik panoda uygulamasında pistole ile püskürtme yöntemiyle şeffaf sır kullanılarak 1040⁰C’de fırınlanmıştır.

Seramik panolarda pişirmeden daha da önemli olan soğutma aşamasıdır. Soğutma en az pişirim saatinin iki katı kadar olmalıdır. Yani bir fırının soğuması 14-16 saat arasında olmalıdır. Soğuma fırının tüm kapakları kapalı iken doğal bir süreçte yapılmalıdır. Aksi durumlarda sırda çatlaklar (krakle) oluşacak daha da kötüsü seramik panonun alt yapısı yani çamurda çatlayabilecektir. Fırının tamamen açılması ve boşaltılması için seramik panonun parçalarının elle tutulabilecek soğukluğa gelmesi beklenmelidir (Hoşnut, 2006:38).

Resim 60:
Pistole İle Sırlama

Resim 61:
Sır Fırınına Yerleştirme

Resim 62:
Sır Fırınından Çıkarılması

4.4.4.8. Montaj

Seramik panoların üretim amaçları, kalıcı yüzeylere monte edilmektir. Üretildiklerinde uygulanacağı mimari yapının bir parçası olacak şekilde montaj yapılmalıdır.

Montaj yüzeyi, montajda kullanılacak malzemeleri belirleme de en önemli etkidir. En eski montaj tekniği, yaş beton sıva içine seramik panonun gömülmesidir ki bu en uzun dayanımlı montaj biçimidir. Bugün yüzlerce yıl ayakta kalan seramik

panolar bu yöntemle monte edilmişlerdir. Yaş beton sıva içine seramik panonun gömülmesi zorluğundan dolayı pek tercih edilmemektedir (Hoşnut, 2006:39).

Resim 63: Pano Parçaları

Panonun tüm parçalarının pişirimi olduktan sonraki aşama montajdır. Montajın nemi, panonun görsel bütünlüğü açısından olduğu kadar, uzun süre yerinde kalacağı da göz önünde bulundurulmalıdır. Günümüzde seramik montaj malzemesi olarak serakol kullanılmaktadır.

Resim 64: Serakol Hazırlama

Resim 65: Yüzeye Serakol Uygulama

Duvara ilk olarak şablon belirlenmiştir. Serakol hazırlanarak pano parçalarının arka tarafına sürülerek yüzeye montaj edilmiştir. Seramik parçalarının duvara montajından sonra parçalar arasındaki kalan boşlukları doldurmak için derz dolgusu kullanılmıştır. Derz dolgusu, seramik panonun kesim yerlerinden su almaması ve göze güzel görünmesi için yapılan dolgudur. Bu dolgunun seramik panonun montaj edildiği yüzeyde uzun süre kalması için yapılması gerekmektedir. Derz uygulaması seramik panonun kesim yerlerinin iyi bir şekilde dolmasını sağlayacak şekilde yapılmalıdır. Seramik panonun duvara montajı uygulandıktan sonra yüzey temizlenmiştir.

Resim 66: Duvara Montaj

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Yalvaç Arkeoloji Müzesinde bulunan Tunç Çağı seramikleri, tarih öncesi çağlarda başlayan ilk üretimlerinden üretim yöntemleri, üretim amaçları ve taşıdıkları kültür boyutu ile varlığını günümüze denk sürdürmüştür. Bu süreç içerisinde, evrensel ve yerel özellikleri de taşımaktadır.

Müzedede sergilenen Tunç Çağı eserleri Yalvaç ve çevresinin Tunç Çağı kültürlerine ait çanak çömlek kültürünün ve bu kültürün etkileşim içinde bulunduğu coğrafyanın anlaşılmasına büyük katkı sağlamaktadır. Batı Anadolu boyunca geniş bir yayılım alanı gösteren Beycesultan, Göller Bölgesinin kendine özgü çanak çömlek kültürü ve Orta Anadolu etkili çanak çömlekçiliğin izlerini ve bölgenin yerel unsurlarını da bünyesinde barındıran zengin bir seramik coğrafyasının varlığını oldukça farklı form tipolojisi ve kaliteli çanak çömlek buluntularından anlaşılmaktadır.

Bu zengin form çeşitleri arasında gaga ağızlı testiler, testiler, çömlekler, tankardlar, fincanlar, çömlekler sepetkulplu kaplar, özel formlar olarak, askos, rython ve depaslar yer almaktadır. Müzedede sergilenen bu Tunç Çağı seramiklerinin bir kısmının elle şekillendirildiği gözlenirken bir kısmının çömlekçi çarkı ile şekillendirildiği anlaşılmaktadır.

Çalışmamız kapsamında ele alarak incelediğimiz Yalvaç Müzesi Tunç Çağı eserlerinin önemli bir bölümünü gaga ağızlı testiler oluşturmaktadır. Gaga ağızlı testiler, kendi içerisinde kesik gaga ağızlı ve yayvan gaga ağızlı testiler olarak iki alt grup oluşturmaktadır. Gaga ağızlı testilerin astar renkleri, grimsi-siyah, devetüyümsü-kahverengi, kırmızımsı-kahverengi, kiremit renkleri arasında değişmekte, bazı örnekler düz astar rengine sahipken bazı örnekler üzerinde, kazıma ve kabartma bezemelerle süslemeler uygulandığı görülmektedir.

Diğer bir grup eser arasında yer alan testiler, tek kulplu düz ağızlı, tek kulplu geniş yayvan ağızlı, çift kulplu yuvarlak ağız kenarlı testiler ve Orta Anadolu örneklerini hatırlatan uzun boyunlu küresel gövdeli bir testi örneğinden oluşmaktadır. Astar renklerinin grimsi-siyah, kırmızımsı-kahverengi renklerde

değiştigi gözlenirken önemli bir kısmının astar renginde bırakıldığı, çok az bir kısmı üzerinde kabartma ve kazıma bezeme uygulandığı görülmektedir.

Yalvaç Müzesi çömlek formları ise, genel olarak dışa genişletilmiş ağız kenarlı ve uzun geniş boyunlu çömlerden oluşmakta, astar renkleri arasında grimsi-siyah ve kırmızımsı-kahverengi renkler yer almaktadır. Çömlek formlarının önemli bir kısmı astar renginde bırakılırken bir kısmında ise kazıma bezeme uygulandığı göze çarpmaktadır.

Fincan ve tankard örnekleri ise genel olarak bölgenin tarzını yansıtmakla beraber, bu formlar üzerinde herhangi bir bezeme uygulanmamıştır, astar renkleri arasında grimsi-siyah ve kırmızımsı-kahverengi bulunmaktadır. Yalvaç Müzesinde sergilenen bir adet tankard Küllüoba kazılarında bulunan tankard örnekleriyle yakın bir benzerlik içerisindedir.

Sepetkulplu emzikli bir kap ise buluntular arasında yer alan tek sepetkulplu kaptır ve rython örneği ile beraber göze çarpan iki emzikli eserden birini oluşturmaktadır. Devetüyümsü-kahverengi astarlı bu kap üzerinde bezeme uygulanmamıştır.

Grimsi-siyah astarlı üç özel kap incelenen eserler içerisinde ünik örnekleri oluşturmaktadır. Bu örnekler arasında, birer adet; rython, askos ve depas formları bulunmaktadır. Bu formlar özellikle Yalvaç ve çevresinde yer alan Tunç Çağı kültürlerinin dinsel törenlerine bir anlamda ışık tutmaktadır.

Pişmiş toprak sadece heykelerde ve çanak çömlekte değil mimaride bezeme tuğla, kiremit olarak ta kullanılmaktadır. Klasik dönemden sonra görülen pişmiş topraktan yapılmış duvar bezemeleri geometrik motiflerle süslü daire levhaları dikkate çekmektedir. Duvar panoları, kaplama malzemesi olarak karo halinde toprağın şekillendirilip pişirilmesinden yapılmaktadır. Duvar panolarında, aynı birimden üreyen yani modüler sistemde çoğalan teknikte üretilmektedir. Yüzeylerinde farklı yüksekliklerde kabartma bulunduran panolar, kabartmalı pano olarak adlandırılmaktadır. Modüler ve kabartmalı panolar, geometrik taban formuna sahiptir. Artistik yöntemlerle üretilen kabartmalı panoların şekillendirilmesi için farklı yöntemler seçilebilir. Plakalardan kesilerek, oyularak, kazılarak, parça

ekleyerek şekillendirilen kabartmalı karolar, kalıp yöntemiyle de şekillendirilmektedir. Kabartma karolar yüzeylerinde yer alan rölyefin yüksekliğine göre ikiye ayrılmaktadır. Alçak kabartmalı ve yüksek kabartmalı olarak değerlendirilmektedir.

Yalvaç Arkeoloji Müzesinde, Anadolu'nun geçmişten günümüze kalan seramik, mermer, cam, ahşap gibi malzemelerden yapılan tarihi eserler ve Pisidia Antiokheia kazı alanından bulunan eserler sergilenmektedir. Müzede Tunç Çağı pişmiş toprak eserlerinin araştırılmasında ve seramik pano uygulamasında, müzede sergilenen Tunç çağı pişmiş toprak kaplardan esinlenerek tasarım yapılmıştır. Yapılan pano tasarımında kabartma tekniği ile şekillendirilmiştir. Pişmiş toprak kapların yüzeyinde bulunan bezemeler panonun yüzeyine işlenerek astar ile renklendirilmiştir.

Pişmiş toprak, toprağın ateşle buluşması ve yüzeyin mat olmasıdır. Yüzeyde parlaklık verecek sır bulunmaması bu eserlerin en önemli özelliğindedir. Yapılan seramik pano uygulamasında Yalvaç kilinin şekillendirilip astarlanması ile yüzeye sır uygulaması yapılmış başarılı olunmuştur.

Yalvaç müzesine ait Tunç çağı seramikleri araştırılmış ve sonuç olarak elde edilen veriler doğrultusunda seramik duvar panosu tasarımı yapılarak uygulanmıştır. Yapılan bu çalışma ile yalvaç müzesinde tunç çağı eserlerinin tanıtımı hedeflenirken aynı zamanda geçmişle gelecek arasında köprü oluşturmak hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AKURGAL, E., (2003). **Anadolu Uygarlıkları**, Net Turistik Yayınları, İstanbul.

AKURGAL, E., (2005). **Anadolu Kültür Tarihi**, Tübitak, Ankara.

ALEXIOU, S., (1991). **Minos Uygarlığı**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

ALP, S., (2003). **Hitit Güneşi**, Tübitak Kitapları, Ankara.

ARCASOY, A., (1980). **Seramik Teknolojisi**, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

ARIK, R., (2000). **Kubad Abad**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

BAŞARAN, S., (2000). **Pişmiş Toprak Eserler ve Cam Eserler Konservasyon/Restorasyon**, Graphis Yayınları, İstanbul.

BLUNDEN, C. ve ELVİN, M., (1989). **Çin**, Çev: Selçuk Esenbal, Levent Köker, İletişim yayınları, İstanbul.

BOARDMAN, J., (2002). **Kırmızı Figürlü Atina Vazoları**, Homer Kitabevi, İstanbul.

BRYCE, T., (2003). **Hitit Dünyasında Yaşam ve Toplum**, Dost Kitabevi, Ankara.

CLARK, K., (1983). **The Potter's Manual**, A little Brown Book, London.

COSENTINO, P., (1990). **The Encyclopedia of Pottery Techniques**, A Quarto Book, London.

- ÇOBANLI, Z., (1996). **Seramik Astarları**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- DİNÇOL, A., (1982). **Hititler -Anadolu Uygarlıkları 1**, Görsel Yayınlar, İstanbul.
- DOWNEY, S., (2003). **Terracotta Figurines and Plaques from Dura- Europos**, Michigan University, America.
- DURU, R., (1994). **Kuruçay Höyük I**, Ankara.
- FRIGOLA, D., (2002). **Seramik**, İnkilap Kitapevi, Ankara.
- GÜNDÜZ, A., (2002). **Mezopotamya ve Eski Mısır**, Büke Yayınları, İstanbul.
- İREN, K., (2003). **Vazo Resimlerinin Işığında Eski Yunan Çömlekçiliği**, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- KILIÇKAN, H., (2004). **Tarih Boyunca Bezeme Sanatı ve Örnekleri**, İnkilap Kitapevi, Ankara.
- KÖSE, V., (1997). **Ezacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 3**, Hürriyet Ofset, İstanbul.
- LLYOD, S., ve MELLART, J., (1962) **Beycesultan I, The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels**, Londra.
- MELLAART, J., ve MURRAY, A., (1995) **Beycesultan, Vol. III, Part II: Late Bronze Age And Phrygian Pottery and Middle and Late Bronze Age Small Objects**, Oxford.
- MOSCATI, S., (1978). **Mezopotamya Sanatını Tanıyalım**, Çev: C. Çalıklar, İnkilap Yayınevi, İstanbul.
- MİEROOP, M., (2006). **Antik Yakındoğunun Tarihi**, Dost Kitabevi, Ankara.

ÖNEY, G., (1987). **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İzmir.

ÖZGÜÇ, T., (1988). **Inandıktepe –An Important Cult Center in the Old Hittite Period**, Ankara.

PETERKING, (1999). **Architectural Ceramic**, NewYork.

PETERSON, S. ve PETERSON, J., (2003). **The Craft and Art of Clay**, Laurence King Publishing, New York.

PETERSON, S. ve PETERSON, J., (2009). **Seramik Yapıyoruz**, Çev: Sevim Çizer, Karakalem Kitapevi Yayınları, Ankara.

ROLLER, L., (2001). **Ana Tanrıça'nın İzinde**, Homer Kitapevi, İstanbul.

SEVİM, S., (2007). **Seramik Dekorlama ve Uygulama Teknikleri**, Yorum Sanat, İstanbul.

SEVİN, V., (2003). **Eski Anadolu ve Trakya, Başlangıcından Pers Egemenliğine Kadar**, İletişim Yayınevi, İstanbul.

SÖZEN, M., (1994). **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, Remzi Kitapevi, İstanbul.

STACCIOLİ, R., (1985). **Etrüsk Sanatını Tanıyalım**, Anka Ofset, İstanbul.

TAŞLIALAN, M., (1997). **Yalvaç Pisidia Antiokheia**, Göltaş Kültür Dizi-3, Ankara.

UÇANKUŞ, H., (2002). **Ana Tanrıça'nın ve Kral Midas'ın Ülkesi Phrygia**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ÜSTÜNER, A., (2002). **Mozaik Sanatı**, Engin Yayıncılık, İstanbul.

YILMABAŞAR, J., (1980). **Jale Yılmabaşar Seramikleri Yöntemleri**, Türk Tarihi Kurumu Basımevi, Ankara.

Makaleler

BAKIRER, Ö., (1985). “Mimaride Seramiğin Dünü ve Bugünü, **Türkiye’de Sanatın Bugünü ve Yarını**, Hacettepe Üniversitesi G.S.F. Yayınları, Ankara.

BASS, G.F., (1986) “A Bronze Age Shipwreck at Uluburun (Kas): 1984 Campaign” **American Journal of Archaeology** (90).

BAŞAK O., (2008) Taş Çağı’ndan Tunç Çağı’na Anadolu’da Maden Sanatının Gelişimi Ve Kullanımı / The Development And Use Of Mine Art From Stone Age To Bronze Age In Anatolia”, **Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi / Journal Of Institute Of Fine Arts**, Sayı 21, Erzurum.

ÇİZER, S., (2010). “Seramikte Odunlu Pişirim Geleneği: Uzak Doğu’nun Yüksek Derece Fırınları”, **Türkiye Seramik Federasyonu Dergisi**, Sayı:31, İstanbul.

DURU, R., (2007). “Hacılar”, **12.000 Yıl Önce Anadolu İnsanlığın En Eski Anıtları**, Karlsruhe.

GÜNER, G., (2001). **Anadolu’da yaşamakta olan ilkel çömlekçilik**, I. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu, Eskişehir.

HANSEN, S., (2007). “Küçük Sanat Eserleri ve Büyük Heykeller, Önasya’dan Anadolu’dan Tuna Havzası’na Kadar İnsan Tasvirleri”, **12.000 Yıl Önce Anadolu İnsanlığın En Eski Anıtları**, Karlsruhe.

HARMANKAYA, Ş., **Türkiye İlk Tunç Çağı Araştırmaları Üzerine Bir Değerlendirme**.

KAYMAKÇI, S., (2011). Afyonkarahisar’da İlk Tunç Çağı Çanak Çömlek Kültürü, **Tarihin Peşinde-Uluslararası Tarih Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 5, Sayfa: 197-214.

- MEE, C., (1978). "Aegean Trade and Settlement in Anatolia in the Second Millennium BC", **Anatolian Studies** (28).
- PULAK, C., (2004). "Uluburun Batığı", **Anadoluda İlk İmparatorluk Hititler**, Arkeoatlas 3, İstanbul.
- SİPAHİ, T., (2000). "Eine Althethitische Reliefvase Von Hüseyindede Tepesi", **İstanbul Mitteilungen**, (50).
- ÖZDOĞAN, M., (2003). "Çanak Çömleksiz Neolitik Çağ", **Tunç Bakışlar Son Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı**, Arkeoatlas 2, İstanbul.
- ÖZDOĞAN, M., (2008). "An Alternative Approach in Tracing Changes in Demographic Composition", **The Neolithic Demographic Transition and its Consequences** (Ed. Jean-Pierre Bocquet-Appel, Ofer Bar Yosef).
- ÖZGÜÇ, T., (1958). "Bitik Vazosu", **Ankara Üniversitesi, DTCF Dergisi**, Cilt 16, Sayı: 1-2, Ankara.
- ÖZGÜNEL, C., (1978). "Batı Anadolu ve İçerlerinde Miken Etkinlikleri," **Bellekten**, (47), Ankara.
- ÖZSAİT, M., (1987). "1985 ve 1986 Yılı Yalvaç ve Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları", **V. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Ankara.
- ÖZSAİT, M., (1989). 1987 Yılı Şarkikarağaç-Yalvaç Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları", **VI. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Ankara.
- ÖZSAİT, M., (1995). "1993 Yılı Harmanören Mezarlık Kazısı", **XVI. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt: 2, Ankara.
- ÖZSAİT, M., (1997) "1997 Yılı Isparta ve Çevresi Yüzev Araştırması", **XVI. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Cilt: II, Tarsus.
- ÖZSAİT, M., (2005) "2003 "Yılı Göller Bölgesi Yüzev Araştırmaları", **22. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Cilt: 2 Konya.

TAŞLIALAN, M., (2001). **Anadolu’da İnanç Turizminde Antiokheia’nın Yeri**, Arkeoloji ve Sanat, Sayı 105.İstanbul.

YILDIRIM, T., (2002). “Hüseyindedede Tepesi'nde Bulunan İkinci Kabartmalı Vazoya Ait Yeni Bir Müzisyen/ A New Musician Belonging to the Second Relief Vase Discovered at Hüseyindedede Tepesi”, **Ankara Üniversitesi, DTCF Dergisi**, Sayı: 42, Ankara.

III. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler Kitabı, (2003), Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Yayınları, Eskişehir.

Tezler

AYDINGÜL, Ş., (2003). **Eski Tunç Çağında Anadolu Pişmiş Toprak Figürün ve İdollerini**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

BİLEN, U., (2008). **Anadolu’da Miken Buluntu Merkezleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Aydın.

EZER, S., (2008). **Güneydoğu Anadolu Bölgesi Orta Tunç Çağı Seramiği**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

FRENCH, D., (1969). **Anatolia and the Aegean in the Third Millenium B.C I-II**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Cambridge.

GÜRDAL, E., (2009). **Isparta-Milas Baraj Gölü Kilinin Astar Yapımında Kullanılması ve Seramik Yüzeylerdeki Bezeme Atkisinin Araştırılması**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

HOŞNUT, R., (2006). **Üretim Tekniklerine Göre Seramik Pano Uygulamaları, Türkiye’deki Örnekler ve Bir Sergi**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

KAÇAR, V., (1993). **Bir Bildirim Aracı Olarak Artistik Duvar Uygulamaları**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

KILIÇ, A., (1998). **Eski Anadolu Kültürlerinden Yararlanılarak Çağdaş Bir Yapıda Seramik Pano Uygulaması**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

KOÇERDİN, E., (2006). **Aşağı Salat Höyüğü Erken Tunç Çağı Seramikleri**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

OĞUZHANOĞLU, U., (2008). **Panaztepe Seramik Verileri Işığında Erken Tunç Çağı ve Orta Tunç Çağı'na Geçiş**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

SAYIT, F., (2006). **1959-1972 Dönemi Tilmen Höyük Kazılarında Bulunmuş Olan İlk Tunç Çağı Çanak Çömleği**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TAHBERER, S., (2006). **Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki Hellenistik ve Roma Dönemleri, Terracotta Figürinlerin Yapım Tekniklerinin Araştırılması ve Uygulanması**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

ÜSTÜN, S., (2006). **1993 – 2004 Dönemi Bademağacı Kazılarında Bulunmuş Olan İlk Tunç Çağı II Kırmızı Astarlı Malları**, , Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

YENİCE, N., (2007). **Terracotta Heykel ve Bir Sergi**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.

Raporlar

Çed Raporu “Isparta Çevre Durum Raporu”, Isparta İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Isparta, 2007.

Katalog

Pisidia’da Bir Başkent Antiokheia Yalvaç Kataloğu, 2008.

İnternet Kaynakları

<http://www.artistcommunities.org>

<http://www.ceramicsmonthly.org>

<http://www.ispartakulturturizm.gov.tr>

<http://www.isparta.gov.tr>

<http://www.kvmgm.gov.tr>

<http://www.resartis.org>

<http://www.yalvac.gov.tr>

EKLER

Ek I

Resim 67: Seramik Panonun Uygulandığı Duvar
Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü

Ek II

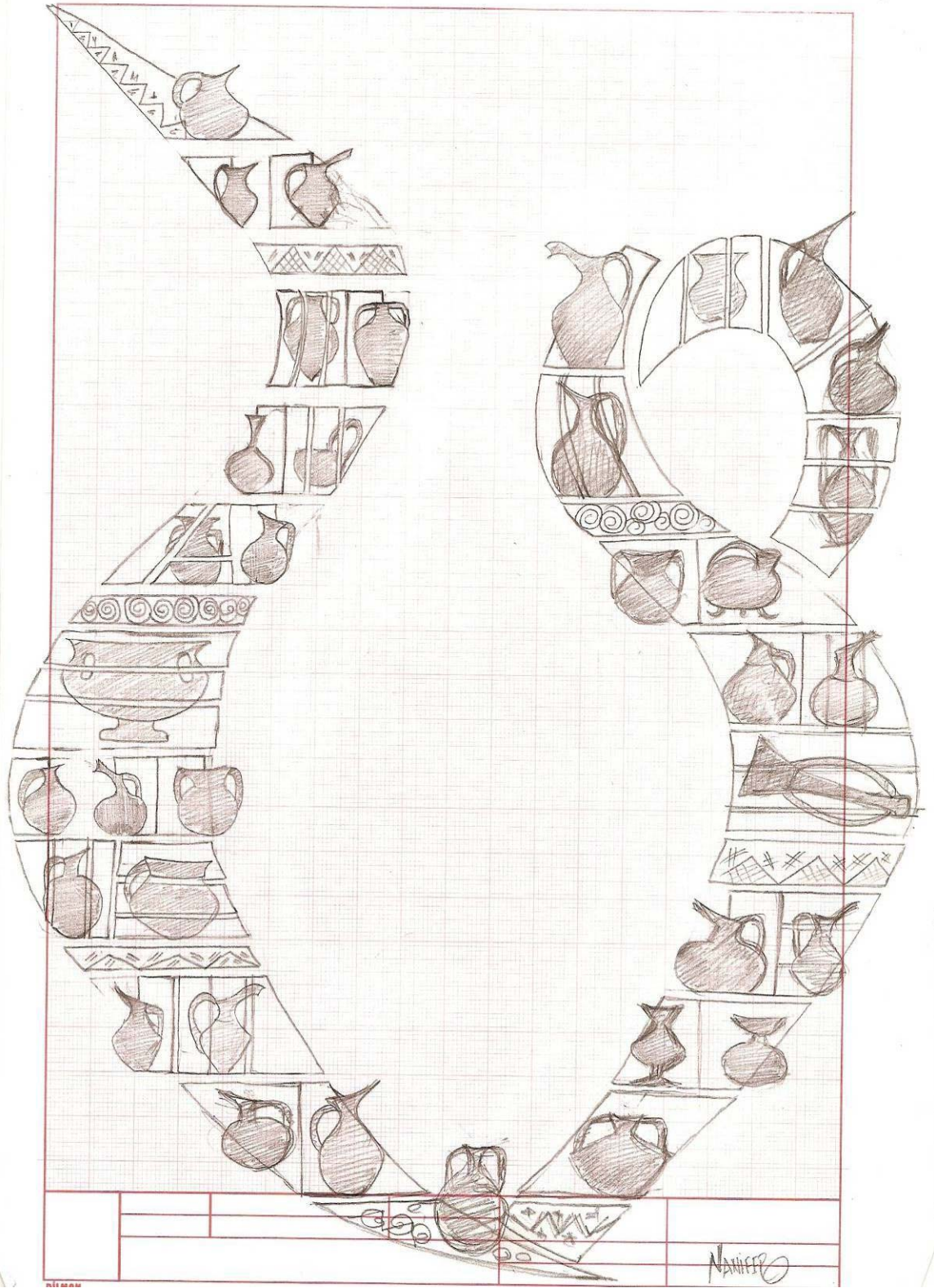
Resim 68: Eskiz 1

Ek III

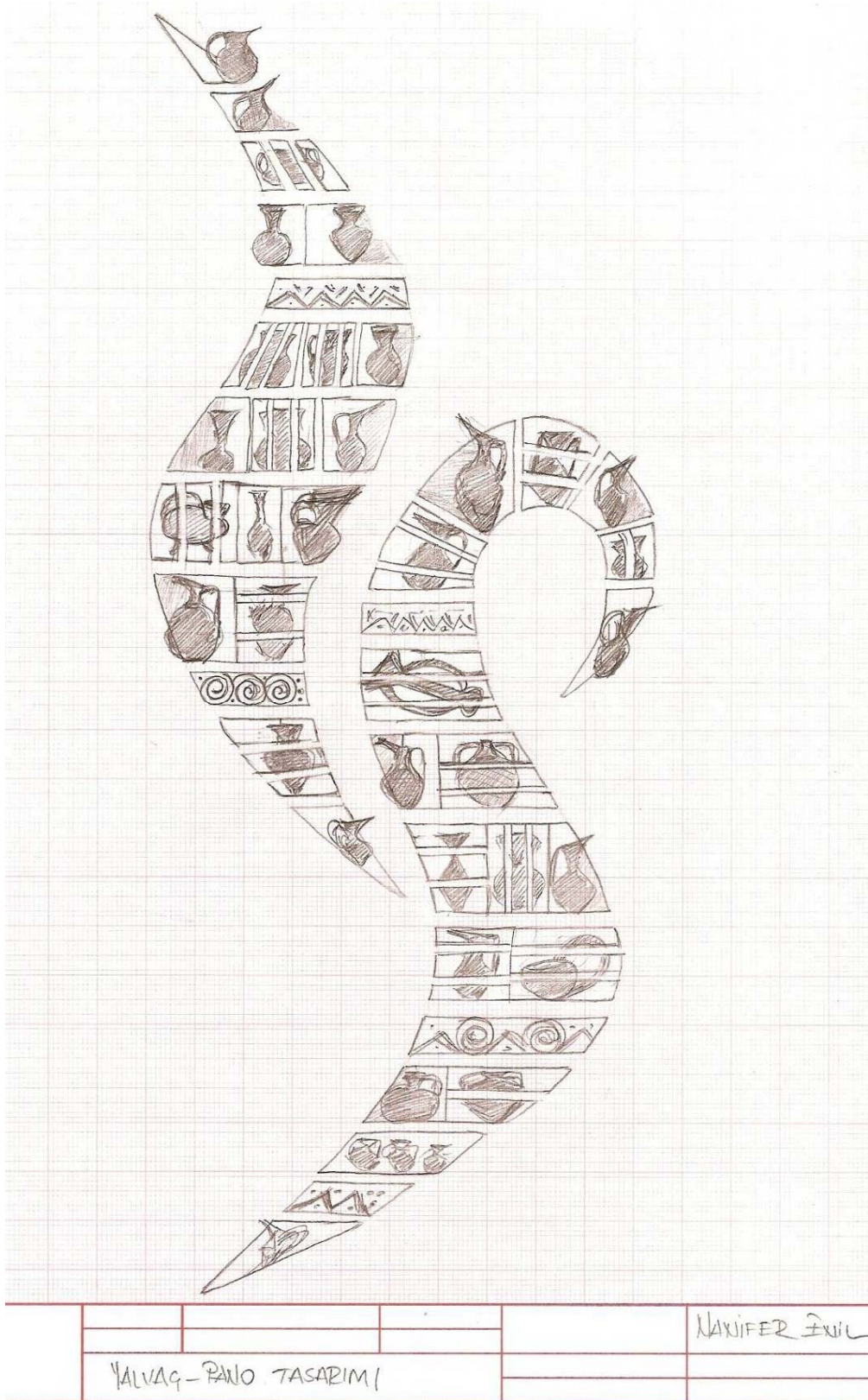
Resim 69: Eskiz 2

Ek IV

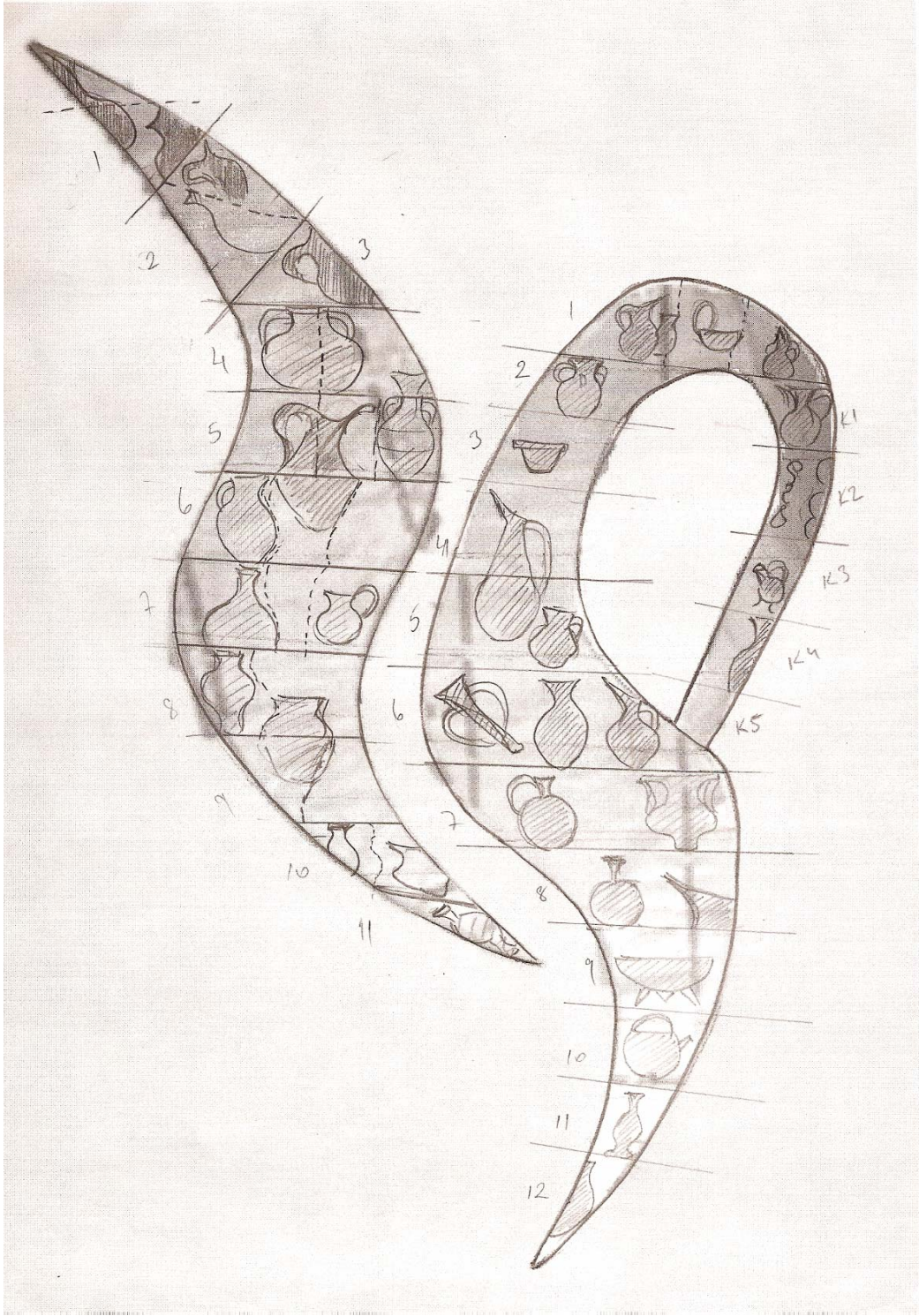
Resim 70: Eskiz 3

Ek V

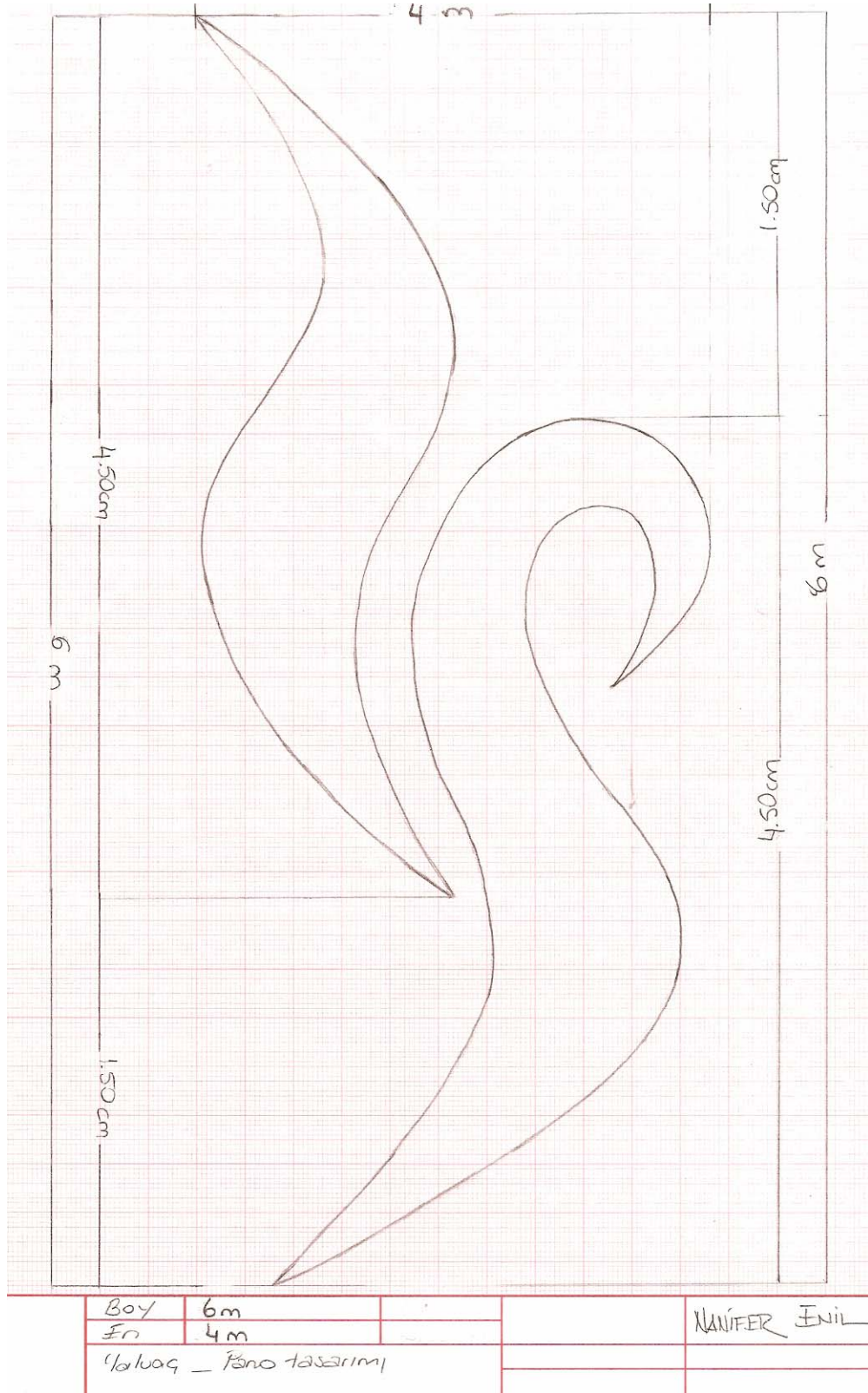
Resim 71: Eskiz 4

Ek VI

Resim 72: Eskiz 5

Ek VII

Resim 73: Eskiz 6

Ek VIII

Resim 74: Pano Parçası Tasarımı

Resim 75: Pano Parçası Tasarımı

Resim 76: Şablon

Ek IX

Resim 77: Pano Parçasından Ayrıntı

Resim 78: Pano Parçasından Ayrıntı

Ek X

Resim 79: Pano Uygulanmış Mekandan Görünüş

Ek XI

Resim 80: Pano Uygulanmış Mekandan Görünüş